

Od medija do medijatora: filozofija sukoba u konstruktivnom novinarstvu kao odgovor na rastu i trend polarizacije i nove uloge medija u društvu

Herman, Ivan-Goran

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:555583>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

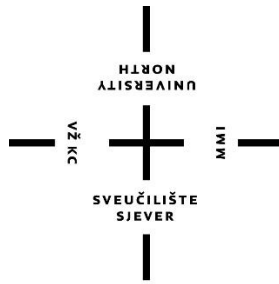
Završni rad br. 263/KMN/2023

**Od medija do medijatora: filozofija sukoba u
konstruktivnom novinarstvu kao odgovor na rastući trend
polarizacije i nove uloge medija u društvu**

Student:

Ivan-Goran Herman, 0130190590

Koprivnica, rujan 2023. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 263/KMN/2023

Od medija do medijatora: filozofija sukoba u konstruktivnom novinarstvu kao odgovor na rastući trend polarizacije i nove uloge medija u društvu

Student

Ivan-Goran Herman, 0130190590

Mentorica

Irena Radej Miličić, doc. dr. sc.

Koprivnica, rujan 2023. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	sveučilišni prijediplomski studij Komunikologija, mediji i novinarstvo		
PRISTUPNIK	Ivan Goran Herman	MATIČNI BROJ	0130190590
DATUM	13. 9. 2023.	KOLEGIJ	Europski medijski prostor
NASLOV RADA	Od medija do medijatora: filozofija sukoba u konstruktivnom novinarstvu kao odgovor na rastu i trend polarizacije i nove uloge medija u društvu		

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU From medium to mediator: the philosophy of conflict in constructive journalism as a response to the growing trend of polarization and the new role of the media in society

MENTOR Irena Radej Miličić ZVANJE docentica

ČLANOVI POVJERENSTVA	
1.	doc. dr. sc. Krešimir Lacković, predsjednik
2.	prof. dr. sc. Magdalena Najbar-Agić, članica
3.	doc. dr. sc. Irena Radej Miličić, mentorica
4.	izv.prof.dr.sc. Goran Vojković, zamjenski član
5.	

Zadatak završnog rada

BROJ 263_KMN_2023

OPIS
Rad se sastoji, uz uvod i zaključak, od triju većih cjelina podijeljenih u manja potpoglavlja. U prvoj cjelini prikazuje se teorijski i povijesni aspekt sukoba i posljedice polarizacije kao društvenog fenomena i uloga medija u njemu. U drugoj je definiran pojam konstruktivnog novinarstva kao mogućeg odgovora na problem. U trećoj cjelini, koja je središnja istraživačka dio, analiziraju se i uspoređuju tekstovi britanskog The Guardian i hrvatskog Telegrama. Metodom analize sadržaja istražuje se koliko su tekstovi u određenom razdoblju djelovali negativistično, odnosno polarizirajuće, neutralno ili konstruktivno.

U radu je potrebno:

- 1) Prikazati teorijski i povijesni aspekt sukoba i polarizacije kao društvenih fenomena kao i ulogu medija u njemu;
- 2) Ukazati na specifičnosti konstruktivnog novinarstva kao profesionalne inicijative sa sve više utjecaja;
- 3) Objasniti ulogu koju konstruktivno izvješćivanje ima kao medijacijski, osnažujući faktor u demokratskom procesu;
- 4) Zaključiti i iznijeti rezultate istraživanja.

ZADATAK URUČEN

14.9.2023

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Predgovor

Ovaj je završni rad nastao implementacijom jedne ranije ideje o proučavanju fenomena sukoba u okvir pojave konstruktivnog novinarstva. Konstruktivno novinarstvo koncept je koji je osobito zaživio u Danskoj i u nekim drugim zemljama zapadne Europe, a među ostalim se odnosi na ponovno promišljanje nekih od osnovnih principa novinarstva te njegove uloge, ali i uloge medija općenito u društvu.

O njemu smo više govorili i učili na trećoj godini Preddiplomskog studija Komunikologije, medija i novinarstva, konkretno na kolegiju Europski medijski prostor moje mentorice, dr. sc. Irene Radej Miličić, kojoj zahvaljujem na svim savjetima, uputama, prijedlozima i poticaju za pisanje rada, pri čemu su se naše rasprave i konstruktivna razmjena ideja skladno nadopunjavale i usmjerile tijekom istraživanja.

U svakom slučaju zahvaljujem najvećoj svojoj podršci: supruzi Sanji i kćeri Ladi Viktoriji, koje predstavljaju utočište i uporište za sve što radim. Veliko „Hvala!“ i ostatku obitelji, prijateljima (osobito Maji i Juri), zбораšima, članovima benda, kolegama (pogotovo Domagoju i Hrvoju, koji su prešli među prijatelje) te bivšoj redakciji. Svi su oni, svaki na svoj način, svjesno ili nesvjesno doprinijeli rađanju ovog rada. Posebna zahvala ide još i mojim roditeljima Vesni i Zlatku te braći Viktoru i Josipu, bez kojih bih mnogo manje razmišljao o fenomenologiji (uspješno razriješenih!) sukoba.

Sažetak

Za kvalitetno novinarstvo potrebna je jasna i također kvalitetna komunikacija, a za jasnu, efikasnu, korisnu i kvalitetnu komunikaciju potrebno je očistiti komunikacijski kanal od potencijalnih smetnji bilo koje vrste. Posebnu vrstu smetnji čine fenomeni koje možemo grupirati pod zajednički nazivnik sukoba.

Sukobi mogu biti funkcionalni i destruktivni. Dok funkcionalni mogu biti korisni, destruktivni postaju smetnjom za komunikaciju, prijenos i razumijevanje informacija te u krajnjoj liniji međuljudske odnose. U današnjem medijskom okolišu sukobe se često potiče, s namjerom povećanja čitanosti te posljedično veće zarade za medij. To je dovelo do negativnih pojava kao što je polarizacija, a velik broj medija nastavlja s korištenjem istih metoda. Polarizacija i druge negativne pojave te korištenje elemenata kao što su clickbait, senzacionalizam i nepoštovanje novinarskih standarda doveli su do jednostranog portretiranja vijesti, u kojima se pretjerano naglašavaju negativni dijelovi priča. To dovodi do neuravnoteženog i nerealnog izvještavanja, u kojem se ne prikazuje čitava slika pojedine priče. Jedno od mogućih rješenja za realnije izvještavanje konstruktivno je novinarstvo, koncept koji se pojavio u Danskoj i za koji je među najzaslužnijima Ulrik Haagerup, autor knjige „Constructive news“ te osnivač i CEO ustanove Constructive Institute. Konstruktivno novinarstvo dio je područja novinarstva koje se može okarakterizirati krovnim nazivom „novinarstvo usmjereno na rješenja“.

Cilj završnog rada naziva „Od medija do medijatora: filozofija sukoba u konstruktivnom novinarstvu kao odgovor na rastući trend polarizacije i nove uloge medija u društvu“ prikazati je kolika je pojavnost konstruktivnih i negativnih medijskih elemenata u hrvatskim i britanskim medijima, usporediti rezultate te predložiti moguću primjenu metoda upravljanja sukobom na okvir konstruktivnog novinarstva.

Pojavnost medijskih elemenata praćena je u dvjema usporedivim rubrikama na dvama medijima: hrvatskom *Telegramu* i britanskom *The Guardianu* tijekom dvomjesečnog razdoblja 2023. godine.

Upravljanje sukobom u organizacijama menadžerska je vještina koja se razvija od druge četvrtine 20. stoljeća. Dosad su teorijski i praktičnim putem razrađeni razni pristupi kojima se može pokušati smanjiti razina sukoba među pojedincima ili grupama. Postoji i medijacija na međunarodnoj razini, što je upravljanje sukobom primijenjeno na veće organizacijske cjeline poput regija ili država. Navedeni principi mogu se primijeniti i na konstruktivno novinarstvo.

Konstruktivno novinarstvo suvremeni je okvir kojim se novinarska profesija 21. stoljeća može redefinirati i poslužiti kao platforma za rješavanje krize u koje je upala te kao primjer dobre prakse kojim se dugoročno mogu riješiti mnogobrojni problemi društva.

Ključne riječi: konstruktivno novinarstvo, sukob, polarizacija, medijski model, Ulrik Haagerup, *Telegram*, *The Guardian*

Summary

Quality journalism requires clear and quality communication, and for clear, efficient, useful and quality communication it is necessary to clear the communication channel of potential interferences of any kind. A special type of disturbance consists of phenomena that can be grouped under the common denominator of conflict.

Conflicts can be functional and destructive. While functional ones can be useful, destructive ones become a hindrance to communication, transfer and understanding of information and, ultimately, interpersonal relationships. In today's media environment, conflicts are often encouraged, with the intention of increasing readership and consequently higher earnings for the media. This has led to negative phenomena such as polarization, and a large number of media continue to use the same methods. Polarization and other negative phenomena and the use of elements such as clickbait, sensationalism and disregard for journalistic standards have led to a one-sided portrayal of the news, in which the negative parts of the stories are overemphasized. This leads to unbalanced and unrealistic reporting, in which the whole picture of a particular story is not presented.

One of the possible solutions for more realistic reporting is constructive journalism, a concept that appeared in Denmark and for which Ulrik Haagerup, author of the book "Constructive news" and founder and CEO of the Constructive Institute, is among the most deserving. Constructive journalism is part of the field of journalism that can be characterized by the umbrella term "journalism focused on solutions".

The aim of the final paper, entitled "From a medium to a mediator: the philosophy of conflict in constructive journalism as a response to the growing trend of polarization and the new role of the media in society", is to show the extent of the occurrence of constructive and negative media elements in Croatian and British media, to compare the results and to propose a possible application of methods of conflict management in the framework of constructive journalism.

The occurrence of media elements was monitored in two comparable sections on two media portals: the Croatian portal *Telegram* and the British portal *The Guardian* during a two-month period in 2023.

Conflict management in organizations is a managerial skill that has been developing since the second quarter of the 20th century. Until now, various approaches have been worked out theoretically and practically, which can be used to try to reduce the level of conflict between individuals or groups. There is also mediation at the international level, which is conflict management applied to larger organizational units such as regions or countries.

Constructive journalism is a modern framework by which journalism of the 21st century can be redefined and serve as a platform for solving the crisis it has fallen into, as well as an example of good practice that can solve numerous problems of society in the long term.

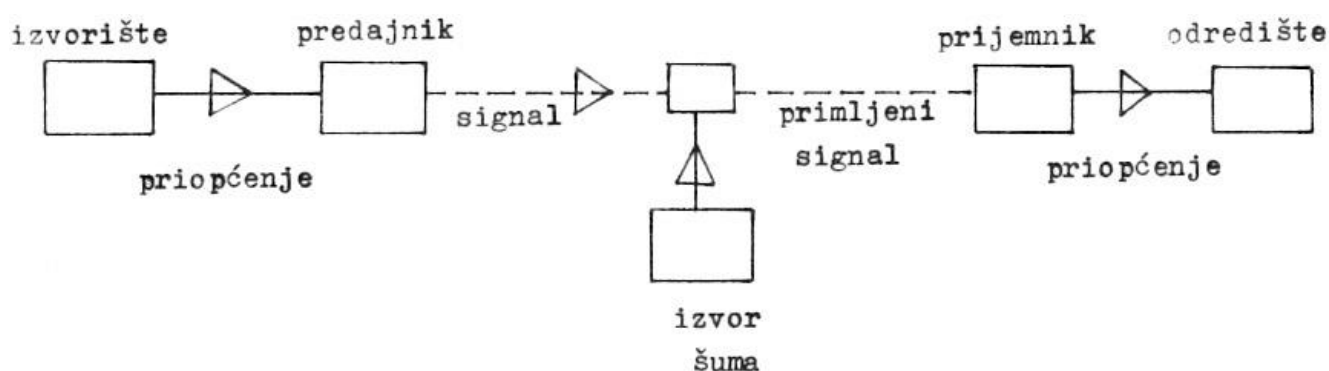
Keywords: constructive journalism, conflict, polarization, media model, Ulrik Haagerup, *Telegram, The Guardian*

Sadržaj

1.	UVOD.....	11
1.1.	Predmet i cilj rada.....	15
1.2.	Znanstvene metode.....	16
1.3.	Hipoteze.....	16
1.4.	Sadržaj i struktura rada.....	16
2.	KONSTRUKTIVNO NOVINARSTVO I UPRAVLJANJE SUKOBOM. EUROPSKI MEDIJSKI PROSTOR.....	18
2.1.	Konstruktivno novinarstvo.....	18
2.1.1.	<i>Novinarstvo usmjereno na rješenja ili solutions journalism.....</i>	20
2.1.2.	<i>Ulrik Haagerup.....</i>	21
2.2.	Polarizacija i društvene mreže.....	23
2.3.	Upravljanje konfliktom, filozofija i razrješavanje sukoba.....	25
2.4.	Europski medijski prostor i medijski modeli.....	26
3.	ANALIZA SADRŽAJA.....	29
3.1.	Uvod.....	29
3.2.	O <i>Telegramu</i>	30
3.3.	O <i>The Guardianu</i>	32
3.4.	Analiza sadržaja medija <i>Telegram</i> i <i>The Guardian</i>	33
3.4.1.	<i>Primjer senzacionalizma/clickbaita s portala Telegram.....</i>	37
3.4.2.	<i>Primjer konstruktivnog članka s portala Telegram.....</i>	38
3.4.3.	<i>Primjer nepoštovanja novinarskih standarda s The Guardian.....</i>	39
3.4.4.	<i>Primjer clickbaita/senzacionalizma s portala The Guardian.....</i>	40
3.4.5.	<i>Primjer konstruktivnog članka s portala The Guardian.....</i>	41
3.5.	Zaključak analize sadržaja.....	41
4.	STILOVI UPRAVLJANJA KONFLIKTOM. DEMOKRACIJA U NOVINARSTVU	45
4.1.	Novinarstvo kao javni forum.....	45
4.2.	Stilovi i pristupi upravljanja konfliktom.....	45
5.	ZAKLJUČAK.....	49
6.	LITERATURA.....	54
7.	Popis slika.....	58
8.	Popis tablica.....	59
9.	Prilozi.....	60

1. UVOD

Za normalno funkcioniranje komunikacije kao jednog od najvažnijih psiholoških i društvenih procesa čovječanstva potrebno je omogućiti prihvatljivu razinu nezagađenosti komunikacijskih kanala bukom. Buki u priopćajnom kanalu tako mogu prouzrokovati raznovrsne stvari – od tehnoloških kvarova, buke u zvučnom prostoru, pucanja veza, meteoroloških pojava, poremećaja u govoru i sl. do stvaranja napetosti među strankama koje komuniciraju zbog kulturoloških, interesnih, religijskih, lingvističkih, političkih, ekonomskih ili drugih faktora. (Hrvatska enciklopedija, 2021)

Slika 1. Shannon-Weaver model komunikacije. Izvor: elektronickeknjige.com

Ta napetost može se usporediti s fizičkim veličinama: električkim potencijalom ili naponom, a okarakterizirati je „potencijalom za sukob“. Izgladivanje sukoba uz pomoć sredstava kao što su dijalog, kompromis, reafirmacija dobre volje i dr. jedna je od glavnih zadaća diplomacije, medijacije i upravljanja sukobom (menadžmenta konflikta), no sve se više nameće i zaključak da bi svoju moć u tom smjeru trebalo usmjeriti (konstruktivno) novinarstvo. Pod sintagmom „konstruktivno novinarstvo“ osobito se misli i osvrće na rad Ulrika Haagerupa i druge danske inicijative, a ono je povezano i s konceptima novinarstva orijentiranog na rješenja, kao i pozitivne psihologije („pozitivnih priča“). (Haagerup, 2017: 105-106)

Konstruktivno novinarstvo je područje novinarstva koje nije orijentirano samo na ili prvenstveno na negativne aspekte neke priče, već priči pristupa holistički, s naglaskom na ponudu rješenja određenog problema. To je suprotno od prevladavajućeg trenda u medijima, u kojima se sve više pojavljuju senzacionalizam, negativizam („Crna kronika prodaje novine!“), clickbait naslovi i polarizacija korisnika, sudionika te društva općenito. (Haagerup, 2017: 19)

CONSTRUCTIVE JOURNALISM IN COMPARISON			
	Breaking	Investigative	Constructive
Time:	Now	Yesterday	Tomorrow
Goals:	Speed	Blame	Inspiration
Questions:	What? When?	Who? Why?	What now? How?
Style:	Dramatic	Critical	Curious
Role:	Police	Judge	Facilitator
Focus:	Drama, conflict	Crooks, victims	Solutions, Best practice

Slika 2. Konstruktivno novinarstvo u usporedbi s konvencionalnim. Izvor: Constructive Institute

Sukob kao fenomen potrebno je promatrati multiperspektivno. Iz perspektive društvenog fenomena radi se o napetostima koje proizvode razlike u vrijednostima i otežano razumijevanje u komunikacijskom procesu. Hrvatski naziv „sukob“ osobito je pogodan za analizu u ovome smislu, jer opisuje početno stanje u nastanku sukoba. Pogledamo li njegove sastavnice, to su prefiks „su-“, koji označava sudionništvo barem dviju osoba, te imenica „kob“, što je prema Hrvatskom jezičnom portalu „znak, znamenje po kojem se sluti ili predviđa dobro ili zlo“, odnosno „sreća, udes, sudbina, usud“. Pojam, dakle, „sukoba“ etimološki sažima misao da je to fenomen kojem je u suštini činjenica da ljudi zajednički dijele usud, svijet i pravo na mišljenje. (Hrvatski jezični portal, 2023)

„Dobra kob!“ je pozdrav lovaca, a imenica se u hrvatskom razvila iz praslavenskog „kobъ“, koja je pak vjerojatno nastala od praindoeuropskog korijena *kob. Od iste riječi potječu i ruski izraz „kob“ („čarolija“), staročeški „koba“ („uspjeh“), ali i staroirski „kob“ („pobjeda“) te, zanimljivo, engleski glagol „to happen“ („dogoditi se“). Praindoeuropski pojam može biti nositelj sljedećih značenja: „sreća“, „proročanstvo“, „svinuti“, „sagnuti se“, „prilagoditi se“, „upaliti“ (o rješenju), „uspjeti“.

Krene li se cestom kojom putuje taj konkretni „vlak misli“, odnosno „train of thought“, neće biti teško zaključiti da u svijetu, ili bilo kojem pothvatu, u kojem sudjeluju već samo dvije osobe (a kamoli mnoštvo od 8 milijardi ljudi koliko danas živi na Zemlji) prema etimološkom korijenu

hrvatskog pojma nastaje konotacija suprotstavljanja, polarizacije, tenzija, neslaganja ili nerazumijevanja, ukratko – sukobljavanja mišljenja i djela.

Na engleskom jeziku (i nekim drugim germanskim i romanskim jezicima) pojam „conflict“, koji anglofoni govornici koriste, dolazi iz latinskog jezika i ima ponešto drukčije konotacije. Nastao je od latinskog pojma „conflictus“, što je particip prošli glagola „confligere“, koji znači „sudariti, udariti jedno o drugo“. Osim nasilnog neslaganja ili sudara interesa dviju osoba ili grupa, na engleskom pojam „conflict“ može izražavati i „nekompatibilnost“, odnosno „nemogućnost istodobnog ostvarivanja dviju stvari“ o kojima se govori. (Harper, 2023)

Sukob je neminovan s protekom vremena, to jest ako dvije stranke dovoljno dugo komuniciraju/surađuju/pregovaraju ili međudjeluju na neki drugi način, vjerojatnost da će doći do neslaganja ili druge vrste sukoba teži prema 1.

U tom kontekstu valja razmisliti o pretpostavkama sukoba. Ako ljudi dijele zajedničku sudbinu, odnosno kob, nužno slijedi i da trebaju dijeliti zajedničko prostorvrijeme, to jest da su živi u isto vrijeme i na istom prostoru, kako bi došlo do sukoba. Drugim riječima, da bi se netko sukobio s nekim, moraju živjeti u isto vrijeme i biti sposobni djelovati na prostoru koji im je oboma dostupan, radilo se o fizičkom ili virtualnom prostoru.

Slika 3. Interakcija s vremenom neminovno dovodi do sukoba. Izvor: wikimedia.org

Što se tiče prostora, to je nešto kompleksnija tema: potencijalno se svi ljudi nalaze na istom prostoru ili su barem vezani uz nj – to su naš planet, Zemlja, i okolni planetarni prostor. U eri globalizacije načelno svako ljudsko biće ima priliku komunicirati sa svakim drugim ljudskim bićem te tako i ući u sukob, no ta postavka vrijedi samo teoretski: mnogo je teže, primjerice, Hrvatima komunicirati s nekim iz Sjeverne Koreje negoli s nekim iz SAD-a. Osim toga, postoje nekontaktirani narodi koji žive u izolaciji od globalne populacije i civilizacije. Unatoč tomu, život u 21. stoljeću i sve što sa sobom taj život nosi velikoj većini populacije planeta omogućava mnogo lakši kontakt sa ustanovnicima negoli je to ikad dosad bio slučaj. Kako dosad nijedan planet nije koloniziran, niti pak postoje pojedinci koji isključivo habitiraju u svemiru, izvan Zemlje, faktor prostora možemo izjednačiti s planetom.

S druge strane, faktor vremena potpuno je slučajan s pragmatičke perspektive, to jest, čak i da nije, toliko je kompleksan da se može percipirati kao potpuno slučajan. Naš je utjecaj na to s kim ćemo imati prilike stupiti u interakciju tijekom svoga života doista minimalan (npr. roditelji začnu dijete, no direktno utjecati mogu samo na odgoj, ne i na genetiku, a čak i to s nepredvidivim rezultatima).

Uzmemo li sve navedeno u obzir, možemo zaključiti sljedeće: prostorvrijeme (s naglaskom na vremenu), a potom i život sam, možemo promatrati kao „ultimativne medije“, koji su pretpostavka za mogućnost komunikacije ili interakcije s drugim živim bićem. (Sanders, 2016) Naravno, postoje i drugi članovi skupine takvih medija, kao što je npr. jezik, no za nastanak sukoba jezik je zanimljiv samo u onoj mjeri u kojoj stvara problemski okvir prilikom same komunikacije. (Phillips, Millner, 2021: 58-63)

Na tragu navedenog, fenomeni sukoba i interkulturalne komunikacije imaju mnogo toga zajedničkog. Interkulturalnu komunikaciju pritom ne moramo promatrati u najširem smislu, već joj značenje možemo suziti za vlastite potrebe u promatranju nastanka sukoba. U najužemu mogućem smislu interkulturalna komunikacija može se odnositi i na svakodnevno komuniciranje s ukućanima, prijateljima, obitelji, rodbinom i drugim ljudima s kojima se susreće prilično često, ako se fokusira na otežavajuće faktore koji ljude kulturalno razlikuju od onih s kojima se pokušava komunicirati. (Čerepinko, 2011: 177-180)

Slika 4. Različitosti u kulturi mogu doprinijeti izbijanju sukoba. Izvor: wikimedia.org

Među roditeljima i djecom tako, primjerice, postoji generacijski jaz, na koji se može gledati kao na međukulturalnu razliku: roditelji ne odrastaju u istom svijetu kao njihova djeca, a čak i relativno bliske generacije mogu imati značajno različito okruženje što se tiče tehnologije, trendova i drugih faktora koji nisu posljedica odgoja, genetike i drugih značajki na koje utječu

roditelji i bliža društvena okolina. Pritom faktor vremena igra značajnu ulogu. Pogleda li se primjer osnovnoškolca, među njime i među nastavnicom ili ravnateljem škole, osim generacijskog jaza, postoji i obrazovni jaz u određenom trenutku. Između pripadnika i nepripadnika supkulture čitav je niz vrijednosti na koje im pogledi mogu biti dijametralno suprotni. Slično vrijedi i za pripadnike, primjerice, istih političkih opcija. (Jandt, 2003:21; Campbell, 2016; Križan, 2008: 87)

Sve te razlike pogoduju nastanku sukoba, koji ne mora biti fizički ili vojni – on je zapravo najčešće verbalni ili sukob mišljenja, što je posebno dobro vidljivo na društvenim mrežama ili u komentarima na informativnim portalima. Utoliko su društvene mreže ispunile jednu pozitivnu ulogu: ukazale su na problem pretjerane polarizacije – mada su je i same poticale, sjeme tog fenomena vjerojatno je već bilo zasijano u društvu.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovoga rada je objasniti značenje i ciljeve konstruktivnog novinarstva i specifičnog shvaćanja sukoba, te u tu svrhu istražiti pojavnost konstruktivnog novinarstva u stranome (*The Guardian*) i domaćem (*Telegram*) mediju.

Cilj rada je ukazati na potrebu za primjenom novih paradigmi u novinarstvu i istražiti mogućnost primjene metoda upravljanja sukobom na okvire konstruktivnog novinarstva te korištenje navedenih metoda prilikom istraživačkoga novinarskog rada i pisanja priloga.

Prilikom izrade rada provedeno je i istraživanje obilježja pisanih članaka na portalima *Telegram* i *The Guardian* u kontekstu konstruktivnog novinarstva. Tijekom provedbe istraživanja postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Prevladavaju li u objavama na portalima negativni, pozitivni ili neutralni novinarski elementi?
2. Koji su najčešći negativni novinarski elementi prisutni u promatranim člancima?
3. Koji su najčešći pozitivni novinarski elementi prisutni u promatranim člancima?
4. Koji od promatranih medija implementira elemente više, a koji manje u skladu s konstruktivnim novinarstvom?
5. Kakav je redoslijed učestalosti pojedinih promatranih negativnih i pozitivnih obilježja u obama medijima?
6. Jesu li rezultati u skladu s očekivanjima za medije, koji su na glasu kao „ugledni“?
7. Jesu li rezultati u skladu s očekivanjima za medijske modele kojem pojedini istraživani medij pripada?

1.2. Znanstvene metode

Prilikom pisanja rada korišteno je nekoliko znanstvenih metoda društvenih istraživanja. Radi se poglavito o desk metodama, a osim metode analize sadržaja, korištene su i metode dedukcije te indukcije, razmatranja problema, kompiliranja postojećeg sadržaja, kao i metoda sinteze.

1.3. Hipoteze

H1: Negativni novinarski elementi u objavama na *Telegramu* i *The Guardianu* nisu ekstremno na negativističkom spektru.

H2: S obzirom na pripadnost Hrvatske miješanomu istočnoeuropskom/mediteranskomu medijskomu modelu, objave na *Telegramu* teže prema negativističkom spektru.

H3: S obzirom na pripadnost Velike Britanije sjevernoatlantskom ili liberalnomu medijskomu modelu, objave na *The Guardianu* teže prema pozitivnom spektru.

1.4. Sadržaj i struktura rada

Završni rad sastoji se od pet povezanih teorijskih cjelina, uključujući uvod i zaključak. U prvom se poglavlju, to jest uvodu, predstavljaju predmet i cilj rada, znanstvene metode, hipoteze, sadržaj i struktura rada. Ujedno se opisuje i tema rada. U drugome poglavlju objašnjeni su pojmovi konstruktivnog novinarstva i upravljanja konfliktom te filozofije sukoba. U trećem poglavlju kraće su opisana dva promatrana medija te je analiziran sadržaj dviju rubrika i svih pisanih članaka iz navedenih rubrika tijekom dvaju mjeseca.

U četvrtom poglavlju istražene su metode upravljanja sukobom te je razmotrena mogućnost njihove primjene u novinarstvu u svrhu ostvarenja nekih ciljeva konstruktivnog novinarstva.

U posljednjem, petom poglavlju donose se zaključci na temelju teorijskog okvira i provedene analize sadržaja te su predložena rješenja koja bi se mogla primijeniti na pojedine promatrane pojave.

Ciljevi rada uključuju predstavljanje metoda konstruktivnog novinarstva i upravljanja konfliktom te okvira filozofije sukoba, kao i ukazivanje na sadašnje i buduće uloge medija i novinarstva, s posebnim naglaskom na medijaciju kao jednu od uloga koja može direktno odgovoriti na pojave polarizacije i sukoba.

Svrha je završnog rada prikazati konstruktivno novinarstvo kao modus kojim se „četvrtoj vlasti“ i „sedmoj sili“ može vratiti povjerenje čitatelja, odnosno publike, ali i otvoriti nove mogućnosti djelovanja. U radu će se pokazati da su za nastanak polarizacije zaslužni neadekvatan menadžment sukoba, nedostatak dobre volje i istinske komunikacije među zainteresiranim

stranama, kao i da je odgovor na sve navedeno upravo konstruktivno novinarstvo, koje svojom orijentacijom najbolje može „ugraditi“ sve spomenuto u vlastiti *modus operandi* i tako poraditi na teškim problemima koje su društvene mreže i polarizacija stvorile.

Kao izvori podataka poslužili su relevantni udžbenici i knjige, znanstveni radovi, pisani i internetski članci iz povezanih područja i relevantne tematike, kao i vlastito istraživanje te sadržaj novinskih članaka iz domaćih i stranih medija.

2. KONSTRUKTIVNO NOVINARSTVO I UPRAVLJANJE SUKOBOM. EUROPSKI MEDIJSKI PROSTOR

Upravljanje konfliktom najviše se razvilo tijekom pokušaja implementacije i optimizacije određenih menadžerskih tehnika na radnim mjestima i to najprije u Sjedinjenim Američkim Državama, pri čemu je najveći uzlet doživio od 40-ih godina prošlog stoljeća do otprilike sredine 70-ih.

Kasnije su principi prošireni te je utvrđeno da je poželjno: a) poticati sukob koji donosi pozitivne efekte, kao što je sukob na radnome mjestu ili u organizacijama, gdje pomaže u *brainstormingu*, istraživanju novih ideja i perspektiva; b) pokušati ga smanjiti u društvenim odnosima, u kojima najčešće izaziva negativne efekte te c) poticati konstruktivne ili proaktivne načine upravljanja konfliktom kojima bi se moglo konfrontirati s pojedincima. (Chinyere, 2018: 26)

U ovome radu najviše se osvrće na smanjivanje negativnih efekata konflikta u socijalnim relacijama te u manjoj mjeri na upravljanje konfliktom u konfrontaciji s pojedincima, dok je upravljanje konfliktom na radnome mjestu dobro istraženo te se njime rad ne bavi u većoj mjeri.

2.1. Konstruktivno novinarstvo

Jedna od važnih zadaća konstruktivnog novinarstva mogla bi biti smanjivanje tenzija među svim stranama zainteresiranima za određeno pitanje, priču i popratne probleme, to jest masovna diplomacija. Nije riječ o klasičnoj diplomaciji, već samo o pristupu koji bi se trebao implementirati uz pomoć sljedećih principa:

1. Naglašavanje pozitivnih aspekata priče
2. Navođenje problema i negativnih aspekata
3. Medijska pismenost
4. Poticanje na suradnju
5. Etično izvještavanje (bez clickbaita, senzacionalizma, „pragmatičnih“ zanemarivanja novinarskog kodeksa...)
6. Predlaganje rješenja

Za uspješnu implementaciju okvira u kojem konstruktivno novinarstvo može djelovati potrebne su i druge društvene promjene. Prije svega to je jačanje značaja medijske pismenosti, kojoj se u postojećemu školskom kurikulumu pridaje gotovo beznačajna uloga, kao nešto što se „mora odraditi“, a pismenost je ključna kako bi se, osobito djeca, znali odlučiti i za kvalitetniji sadržaj od „lakih nota“ ili „lakih kalorija“ koje im se u medijskom smislu nude na svakom koraku. (Haagerup, 2017: 33-35)

Drugi, možda i najvažniji aspekt cjelokupnog obrazovanja koje pružamo mladima je razvitak kritičkog razmišljanja. Za kritičko promišljanje centralnu rolu igra vrlo zanemarena pojava u obrazovanju, koja se smatra „nužnim zlom“: lektira, ali i čitanje općenito. (Ivček, 2014: 5)

Uza tjelesno-zdravstvenu kulturu, koja razvija fizički aspekt, i matematiku, koja se posebno brine o razvijanju pragmatičko-logičkog aspekta života, lektira je vjerojatno najvažniji segment osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Ima potencijal za razvijanje kritičkog razmišljanja u djece tako što se ona stavljaju u tuđe cipele, doprinosi boljem razumijevanju drugoga, proširuje vokabular (a time i komunikacijske sposobnosti, mogućnosti i kvalitetu), medijski opismenjuje, pojedincima prikazuje bogatstvo ljudskog iskustva na načine na koje sami vjerojatno neke stvari nikad ne bi mogla iskusiti, a osim toga prenosi i baštinu prethodnih generacija i značajan dio opće kulture na najmlađe, kojima tek predstoji punopravno društveno članstvo. Lektira je u hrvatskome obrazovnom sustavu postala tek obvezom koju valja čisto formalno ispuniti, umjesto da se o književnim djelima kvalitetno raspravlja, da se debatira, da se djecu poučava i zastupanju suprotnog stava od onoga koji je zapravo njihov. Slično se zanemaruju i vrijednost te p(r)oučavanje konstruktivne debate kao forme. (Zelenjak, 2021: 1-3, 7-8)

Konstruktivno novinarstvo kao alat, kao perspektiva, kao novo gledanje na novinarstvo moglo bi preuzeti i redefinirati ulogu medija kao medijatora između zainteresiranih strana. (Haagerup, 2017: 102)

Na neki je način konstruktivno novinarstvo poput „primijenjene lektire“: propagiraju slične ciljeve, no principi lektire i kritičkog razmišljanja pritom se primjenjuju na situacije iz realnog života. Pritom valja naglasiti da konstruktivno novinarstvo ne zanemaruje probleme, niti pak ih umanjuje, već se nastoji realno postaviti prema svjetskim, nacionalnim i lokalnim temama. Reprezentativna zastupljenost i uravnoteženost važna je za mentalno stanje i zdravlje društva, jer je sadržaj u medijima kao mikrokozmos koji precrtava svijet u medijske kanale.

Novinarstvo možemo usporediti s umjetničkom kritikom, pri čemu je ono društvena kritika. Baš kao što književne, likovne i glazbene kritike mogu biti destruktivne i konstruktivne, slično vrijedi i za novinarstvo. Upravo ponuda rješenja ono je što novinarstvo 21. stoljeća može diferencirati od javnih komentara, mišljenja i izjava prisutnih na, primjerice, društvenim mrežama u onome što se naziva „građanskim novinarstvom“.

To ne znači da konstruktivno novinarstvo temi pristupa naivno, niti pak da zanemaruje negativne aspekte priče, već samo da na prenaglašeno negativne strane i negativne pojave prevladavajućih priča poput clickbaita, senzacionalizma i nepoštovanja novinarskih standarda s ciljem privlačenja klikova, lajkova, komentara, zgražanja i sl. – dakle neproaktivnih emocija i reakcija koje ne pridonose kreativnom, građanski odgovornom promišljanju problema i njegova

eventualnog rješenja - u današnjim medijima odgovara i reagira nuđenjem uravnoteženijeg pristupa.

2.1.1. Novinarstvo usmjereno na rješenja ili *solutions journalism*

Konstruktivno novinarstvo dio je šireg dijapazona pojava u novinarstvu koje se nazivaju krovnim terminom „novinarstvo usmjereno na rješenja“. Riječ je o pristupu vijestima koji se ne bavi samo pojedinim društvenim problemima, već i mogućim rješenjima određenih pitanja. U takvom se pristupu najprije mora identificirati korijen problema, potom se naglasak stavlja na moguće odgovore na prepoznati problem, u *follow-upu* se predstavi efekt odgovora te se objasni kako i zašto odgovor uspijeva ili ne uspijeva riješiti problem. (Bornstein, 2011)

Svaki od ponešto različitih pristupa iz toga spektra pritom ima svoju metodologiju i terminologiju. Tako se u Sjedinjenim Američkim Državama pojavio tzv. *solutions journalism*, povezan sa *civic journalismom* ili građanskim („javnim“) novinarstvom. Potonje je tip novinarstva koji nastoji građane uključiti u demokratske procese, to jest povećati civilnu participaciju - ne samo informirati stanovništvo, već i pokrenuti javnu debatu. Još su 20-ih godina 20. stoljeća poznati pionir odnosa s javnošću i javnog mnijenja, pisac i novinar Walter Lippmann te filozof, psiholog i reformator obrazovanja John Dewey vodili raspravu o ulozi novinarstva. Dok je Lippmann smatrao da je posao novinara samo informirati javnost o aktivnostima donositelja odluka, Dewey je bio mišljenja da se novinar treba angažirati u interakciji s javnošću i kritički preispitivati podatke i informacije koje vlada izdaje. (Illing, 2018)

Slika 5. Walter Lippmann i John Dewey. Izvor: philosophizethis.org

Dok su *solutions journalism* i *civic journalism* uže povezani s SAD-om i Kanadom, konstruktivno je novinarstvo sličan koncept koji se razvio u Europi, točnije Danskoj, također kao odgovor na percipiranu pretjeranu negativnost u današnjim medijima. Ideja nije ponuditi mišljenje novinara i izvijestiti što je rješenje određenog problema, već pružiti uvid u dublji kontekst priče i ukazati na cjelokupni spektar **moćnih** rješenja.

Koncept je još uvijek u eksperimentalnoj fazi, u smislu da se istražuju njegove granice te se primjenjuje u širokom rasponu najrazličitijih medija, od konzervativnijih do liberalnijih. Pokušava se odmaknuti od tradicionalnog negativistički pristranog pristupa i implementirati rezultate istraživanja i metode pozitivne psihologije. (Ellis, 2014)

2.1.2. Ulrik Haagerup

Nakon što je deset godina bio izvršni direktor vijesti u Danish Broadcasting Corporation (Danska korporacija za emitiranje, izvorno Dansk Radio, DR), Ulrik Haagerup pokrenuo je nezavisni Constructive Institute (Konstruktivni institut) u Aarhusu u Danskoj 2017. godine. Prije dolaska u DR, Haagerup je bio glavni urednik u danskom dnevniku Jyllands-Posten (najpoznatijem po kontroverznim karikaturama na temu Muhameda i islama), a potom u dnevniku Nordjyske (ukupno od 1994.-2007.)

Obrazovao se na Stanfordu, Institut Européen d'Administration des Affaires, The International Institute for Management Development, Stanford Research Institute i Wharton

Business School na Sveučilištu u Pennsylvaniji. Međunarodni je javni govornik o temama vođenja i ulozi medija. Godine 1990. dodijeljena mu je nagrada Cavling za izvrsnost u novinarstvu te je služio kao član Globalnog vijeća Svjetskoga ekonomskog foruma o budućnosti novinarstva. (Journalismfestival.com, 2023)

Haagerup smatra da je konstruktivno novinarstvo korektivni mehanizam za *mainstream* kulturu medija. Također objašnjava, u razgovoru za švicarsku neprofitnu organizaciju Fondation Hirondelle, da vjera javnosti i građanstva u demokratske institucije, vlade, medije... nikad nije bila niža.

Slika 6. Ulrik Haagerup. Izvor: Constructive Institute

Na Constructive Institute žele se boriti protiv degradacije i trivijalizacije novinarske struke, naglašava. Odgovara na česte kritike u kojima se konstruktivno novinarstvo izjednačava s pozitivnim, onim koje zanemaruje loše vijesti i aspekte određene priče, riječima da je točnost jedna od ključnih značajki dobroga konstruktivnog novinarstva. (Fondation Hirondelle, 2018)

Konstruktivno novinarstvo od novinara i publike traži da se nanovo promisli o ulozi koju bi novinarstvo trebalo i moglo preuzeti u izvještavanju 21. stoljeća. Poticanje na polarizaciju koje je zaživjelo u medijima u zadnjih nekoliko desetljeća, a osobito s popularizacijom društvenih mreža od 2006. godine, doprinijelo je rastu utjecaja društveno negativnih pojava kao što su sumnja u već odavno znanstveno dokazane činjenice („flat-Earth theory“), povećana vjerovanja u zavjere i „alternativne činjenice“ („plandemija“, „chemtrails“), općenito porast zanimanja ljudi za alternativne oblike medicine i „znanosti“ (npr. homeopatija, Steinerova ezoterijska

učenja, razna spajanja istočnjačkih i zapadnjačkih naučavanja, „bleach therapy“...) (Phillips, Millner, 2021: 17-53)

Novinarstvo nije jedino koje je podbacilo na tom planu – reforme obrazovanja u Hrvatskoj trebale bi provesti stvarne, a ne samo kozmetičke promjene – ali senzacionalističko „novinarstvo“ samo dodatno potpiruje vatru na kojoj se već dolijevalo impresivne količine ulja. Još jedna tendencija na koju valja obratiti pozornost je i činjenica da obrazovanje u našem društvu (ili društvima) ne prati rapidni tehnološki razvoj kojem smo na početku 21. stoljeća izloženi. Drugim riječima, ljudsko nošenje s pojavom novih stvari, novih medija, novih *gadgets* i novih paradigmi trebalo bi biti puno manje tromo, odnosno obrazovne težnje trebale bi dobiti mnogo veću fleksibilnost.

Kao što je rekao američki biolog Edward O. Wilson, imamo „paleolitske emocije, srednjovjekovne institucije i božansku tehnologiju“.

2.2. Polarizacija i društvene mreže

Društvena polarizacija također je fenomen koji je najviše došao do izražaja s pojavom društvenih mreža. Jedan od važnijih razloga za to jest što su omogućile mnogim ljudima, pa tako i onima ekstremnih političkih i drugih stavova, da dopru do masovne publike i korespondiraju s istomišljenicima, pri čemu često dolazi i do stvaranja tzv. *echo chambers* ili komora jeke, odnosno *filter bubbles* ili filter mjehurića (Waniek, Hidalgo, 2022: 1-3).

Kako svjedoče mnogobrojni izvori, prije pojave društvenih mreža to je bilo uglavnom moguće putem drugih medija koji su u odnosu na njih imali relativno malen doseg – novina, letaka, brošura, određenih društvenih akcija i sl.

KG

Krešimir Gažo prije 2 sata

Imam psa i generalno obožavam pse, i u dvorištu moj pas na lancu nikad nije bio ali isto tako nema da nismo izašli u šetnju bez povodca. Veličina psa je nebitna, pravila vrijede za sve i to su životinje koje nisu ni najmanje krive. Sve je problem neodgovornih debila vlasnika, kao što je glavni junak ovog teksta.

👍 22 🗨️ 2

ODGOVORITE

MG

Manu Ginobili prije 2 sata

Opa, u Splitu komunalni redari rade i po noći.
U Zagrebu ne rade ni po danu.

👍 21 🗨️ 0

ODGOVORITE

MO

Mario Objektivni prije 2 sata

Pa neka ide više u 3 pčke mterine smeće bolesno i on i njegova džukela! Teraj to van Hrvatske u 3 pčke mtrine! I zabrana prilaska EU sljedećih 50 godina!

👍 43 🗨️ 14

ODGOVORITE

DM

dedo medo prije 2 sata

Super,doli krkani i njihove "bebice" od 70 kila koje ne zele vezat jer su kompleksaši

👍 33 🗨️ 6

ODGOVORITE

BB

Bongo Bongo prije 2 sata

I nemoj dolaziti,najbolji si i najkulturniji u svom pašaluku

👍 27 🗨️ 4

ODGOVORITE

Cico Štos prije sat vremena

e kad bi se tako provodili zakoni diljem Hrvatske barem što se tiče ovih psihopata i sociopata sa tim džukelama,svaki dan bi se lijepe pare slijevale u državni proračun i bilo bi manje bahatluka i bezobrazluka od psećih mamica i tatica,a ostali normalni ljudi bi na miru živjeli i spavali bez da im nečija džukela laje

Slika 7. Dio komentara ispod članka o Sergeju Trifunoviću i držanju psa bez nadzora. Izvor: screenshot/Index

Danas je dovoljno baciti pogled na komentare ispod bilo kojega članka na gotovo bilo kojem portalu koji omogućuje komentiranje, i vrlo brzo je moguće primijetiti da se, osobito oko političkih tema, javljaju barem dvije suprotstavljene strane, a njihov verbalni sukob, odnosno sukob mišljenja isto toliko brzo prerasta u otvoreno vrijeđanje.

U svojoj knjizi *You are here – a Field Guide for Navigating Polarized Speech, Conspiracy Theories, and our Polluted Media Landscape* (Vi ste ovdje – terenski vodič za navigaciju polariziranim govorom, teorijama zavjere i našim zagađenim medijskim okolišem), Whitney Phillips i Ryan M. Millner daju primjere iz područja tzv. dubokih memetičkih okvira, fetišističkih gundanja, trolanja i sličnih pojava uz primjenu ekološke terminologije i metaforike na novinarstvo, društvene mreže, memove i druge vrste ljudske interakcije. Posebno se osvrću na memove koji su se uz pomoć stranica kao što je 4chan širili cyberspaceom, ne pružajući kritički osvrt na sadržaj, već samo izazivajući smijeh, često i jeftinog tipa. S vremenom su, kao i njihovi suradnici, shvatili da masovna publika ne shvaća ironiju i sarkazam koji je

implementiran u takve memove, već se doista smiju na dosjetke ili fore vezane uz ljude druge boje kože, druge nacionalnosti, druge vjere itd. (Phillips, Millner, 2021:49-79)

Tada su shvatili da će određen postotak konzumenata sadržaja pogrešno shvatiti namjeru autora takvog sadržaja, s obzirom na činjenicu da im nedostaje kontekst. Slično je formuliran i tzv. Poeov zakon, koji kaže da su online parodije ekstremističkih sadržaja gotovo nerazlučive od stvarnih ekstremističkih sadržaja i stavova. (Aikin, 2009)

Gore spomenute komore jeke i filter mjehurići termini su koji se odnose na istu pojavu, a to je stvaranje određenih „mjehura“ u kojima se, kao pod staklenim zvonom, ljudi osjećaju sigurno i korespondiraju gotovo isključivo s istomišljenicima. Na taj način ne moraju mijenjati svoje stavove, nitko ih ne izaziva, već se mogu „ušuškat“ u ono što smatraju normalnim i prihvatljivim.

Do toga ne mora doći namjerno: pojava u širem smislu obuhvaća i situacije u kojima su proponenti skloni svijet tumačiti uz pomoć svoga mjehurića, to jest ljudi koji ga okružuju. Konstruktivno novinarstvo uz pomoć metoda upravljanja konfliktom moglo bi smanjiti razine polarizacije.

2.3. Upravljanje konfliktom, filozofija i razrješavanje sukoba

Bit upravljanja konfliktom je smanjenje prevelikih tenzija ili, u nekim slučajevima, povećanje nedovoljne razine sukoba. (Chinyere, 2018: 25 prema Hellriegel, Slocum, 1996)

Radi se o procesu kojim se proučavaju i primjenjuju pristupi za (najčešće) smanjenje obujma i intenziteta sukoba. Posljedica toga trebalo bi biti stvaranje pozitivne klime koja će unaprijediti mir u društvu, piše Chinyere.

Traži li se korijene sukoba, oni mogu ležati u individualnosti i razlikama među članovima, prisutnosti više grupa u kolektivu, globalizaciji (zbog miješanja različitosti), čestim promjenama u kolektivu, kao i smanjenju razine komunikacije licem u lice, do čega u društvu današnjice dolazi sve češće zbog razvoja novih medija. (Vodopija, Vajs, 2010: 271)

Teorija konflikta teoretski je okvir kojega je autor Karl Marx, koji je istraživao sukobe između bogatih i siromašnih te njihovu borbu za ograničene resurse u društvu i prirodi. (Wallstreetmojo Team, 2023).

Marx je smatrao da se povijest u cjelini može promatrati kao vremenski tijek sukoba među raznim klasama. Tako vladajuća klasa, buržoazija, koja kontrolira sredstva za proizvodnju i većinu resursa, nastoji povećati svoje bogatstvo i pritom zadržati dominantnu poziciju u odnosu na proletarijat, odnosno radnike, nadničare i druge ljude koji nisu u vlasništvu sredstava za proizvodnju. (Popper, 1998: 228-243)

Karl Popper kritizirao je Marxovu teoriju, smatrajući dijalektički historicizam koji je Marx preuzeo od Hegela (te ga preokrenuo davši mu materijalnu osnovu, a ne duhovnu kakvu je u pozadinu svoje teorije postavio Hegel) pojednostavljivanjem koje nema znanstvenu osnovu. Popper je bio i protivnikom induktivne metode u znanosti, smatrajući dedukciju mnogo prikladnijom metodom za društvena istraživanja. (Popper, 1998: 27-36)

Istraživanje sukoba kao fenomena ima potencijal za postizanje odličnih rezultata u čitavom nizu područja, od filozofije, novinarstva, međunarodnih odnosa i medijacije do pedagogije, komunikacijskih znanosti, sociologije, psihologije i drugih znanosti.

2.4. Europski medijski prostor i medijski modeli

Društvena su kretanja – politička, povijesna, religijska, ekonomska i druga – djelovala na medijski prostor u Europi (i svijetu), kao i na ponašanje medija u pojedinim državama. Države slične povijesne, političke ili druge pozadine često se ponašaju slično u medijskom smislu pa se mogu grupirati u skladu s tim sličnostima.

Jednu skupinu idealnih modela za opservaciju odnosa medija i politike u Europi i Sjevernoj Americi konceptualizirali su Daniel C. Hallin i Paolo Mancini u svojoj knjizi *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics* iz 2004. godine. Oni su uspoređivali 18 zapadnjačkih demokracija i temeljem razlika u strukturi medijskih tržišta, političkom paralelizmu, profesionalizaciji novinarstva, ulozi države i drugim značajkama načinili okvir od triju modela s distinktivnim obilježjima. Nazvali su ih mediteranskim ili polariziranim pluralističkim modelom (Francuska, Italija, Portugal, Španjolska), sjeverno- i srednjoeuropskim ili demokratskim korporativističkim modelom (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Njemačka, Nizozemska, Norveška, Švedska, Švicarska) te sjevernoatlantskim ili liberalnim modelom (Velika Britanija, SAD, Kanada, Irska). (Hallin, Mancini, 2004: 67)

Kasnije su znanstvenici poput Bogusławe Dobek-Ostrowske (2019) nadopunjavali predložene modele te se s vremenom kristalizirao još jedan: istočnoeuropski medijski model. Hrvatska kao postkomunistička, ali i mediteranska zemlja, ima karakteristike i istočnoeuropskog i mediteranskoga medijskog modela.

1. **Istočnoeuropski model** tako karakteriziraju upravo postkomunističko nasljeđe, politički klijentelizam, kasna demokratizacija, nepotpuna modernizacija, tabloidizacija, kasni razvoj liberalnih institucija, pad naklada, pad broja kvalitetnih naslova, odljev kadrova, nedovoljno obrazovanje novinara, nedostatna kritičnost, nedostatna suradnja s nadzornim tijelima, nedostatno olakšavanje demokratskih aktivnosti, nedostatno praćenje političkih kretanja te politička kultura koja favorizira snažnu ulogu države i

političku kontrolu medija (npr. politički paralelizam u javnim servisima). (Dobek-Ostrowska, 2018: 1-14)

2. Za **mediteranski model** karakteristične su pojave što su mediji iznimno uključeni u recentne političke sukobe te tradicionalno shvaćeni kao instrument izražavanja različitih ideologija i sredstvo političke mobilizacije. Komercijalno je medijsko tržište slabo, a mediji su uvelike ovisni o državi, političkim strankama, crkvi itd. Profesionalizacija je oslabljena, zbog čega se mediji ne razvijaju kao neovisne institucije. Industrijalizacija je u državama ovog modela provedena relativno kasno, što vrijedi i za razvoj liberalnih institucija. Mediji su politizirani, a baš kao i u istočnoeuropskom modelu, javlja se politički paralelizam. Razina cirkulacije novina je niska, zbog čega elektronički mediji dodatno dobivaju na važnosti u odnosu na ostatak Europe. U ovom modelu prisutno je i tzv. odvjetničko novinarstvo („advocacy journalism“). Nedostaje jako građansko društvo, a pravosuđe je neefikasno. (Dobek-Ostrowska, 2018: 1-14)
3. *The Guardian* pripada **sjevernoatlantskom** ili **liberalnom medijskom modelu** ili angloameričkom modelu masovnih medija koji karakteriziraju snažna uloga medija, relativno mala uloga države, profesionalizam, informativni novinarski stil. Komercijalno održivo novinstvo rano se razvilo, a uloga tiskanih medija ostala je važna te je njihova prodaja znatno veća nego u nekim drugim modelima. Mediji koji pripadaju ovom modelu na glasu su kao ugledni, slavni, nepotkupljivi i moćni te predstavljaju uzor ostalim medijima u svijetu.
4. Konstruktivno novinarstvo razvilo se pak u Danskoj, koja pripada tzv. **sjevernoeuropskom** ili **demokratskom korporativističkomu modelu**. Zemlje koje mu pripadaju karakterizira to što se radi o tržišnim gospodarstvima koja podupiru slobodnu trgovinu te im je BDP znatno iznad prosjeka Europske unije (socijalne države). Masovni tisak i politički razvoj u zemljama koje pripadaju ovom modelu išli su ruku pod ruku. Tiskani mediji u njima imaju visoke tiraže i redovite čitatelje. Novinska industrija praktički je rođena na ovom području. Prisutan je politički paralelizam, no u stabilnoj je koegzistenciji s kritičnošću političkog izvještavanja. Vlada povjerenje u političke institucije. Profesionalizam je na visokoj razini, a novinarstvo je autonomno.

Oba promatrana medija u ovome radu – *Telegram* i *The Guardian* – na glasu su kao ugledni mediji. (Pavelić, 2021; Šibenski.hr, 2022)

Prije provedbe istraživanja očekivano je da kao u nekima od najuglednijih medija u Hrvatskoj i Velikoj Britaniji rezultati istraživanja ni kod jednog od njih ne budu ekstremno na

negativističkom spektru. Uzmemo li se ipak u obzir medijski modeli kojim pripada svaki od njih (*Telegram* kao hrvatski medij je pod utjecajem istočnoeuropskog i mediteranskoga medijskog modela, dok *The Guardian* po ovoj podjeli pripada sjevernoatlantskom ili liberalnomu modelu), očekivano bi bilo da *Telegram* teži prema negativnom spektru, a da *The Guardian* teži prema pozitivnom spektru.

3. ANALIZA SADRŽAJA

3.1. Uvod

Metoda analize sadržaja koristi se kvantitativnim i kvalitativnim tehnikama uz znanstvenu metodu. Po karakteru je dubinska analiza. Dijelom je grupe tzv. desk metoda. Kao i tehnike, poznat je par osnovnih vrsta analize sadržaja: to su kvalitativna i kvantitativna, dok je izvedena i tzv. kombinirana ili „miješana“. U primjeni analize sadržaja potrebno je posebno obratiti pozornost na testiranje hipoteze, mogućnost generaliziranja, valjanost, zamjenjivost, pouzdanost i objektivnost.

Kvalitativna analiza služi za provođenje subjektivnoga vrednovanja proučavanog sadržaja. Kako bi se izvukli određeni zaključci, u takvoj je analizi bitna samo prisutnost ili nedostatak određene karakteristike ili pojave. U kvantitativnoj analizi, za razliku od kvalitativne, određuju se precizne veličine ili vrijednosti, kao i odnosi zastupljenosti tih pojava ili karakteristika. (Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić, Pološki Vokić, 2010: 91-95)

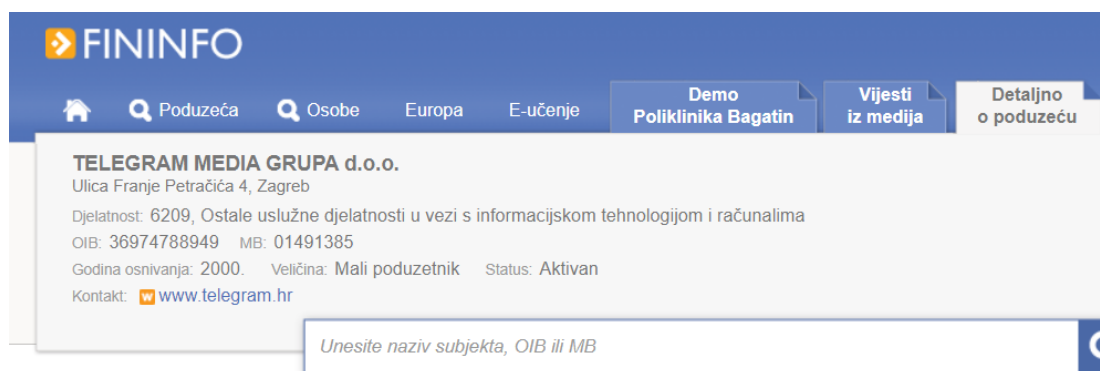
Provedena je analiza prisutnosti elemenata konstruktivnog novinarstva u britanskome mediju *The Guardian* i domaćemu hrvatskome mediju, portalu *Telegram*. Uzorak objava koji se koristio je namjeran, dok je razdoblje u kojem su navedeni elementi promatrani vremenski (2 mjeseca) i prostorno (rubrika News - World - Europe, odnosno Politika i kriminal) omeđeno. Objave su promatrane u razdoblju od 1. lipnja 2023. do 31. srpnja 2023. godine, odnosno tijekom točno 61-oga dana. Navedeno je razdoblje odabrano zato što je: 1. konstruktivno novinarstvo relativno nov koncept pa je za njegovo širenje razdoblje tim relevantnije što je recentnije; 2. pretraživanje starijih članaka na odabranim medijima, osobito na *Telegramu*, otežano – tim kompleksnije što su oni stariji, zbog nepostojanja praktičnog pretraživanja uz pomoć vremenskih parametara.

3.2. O Telegramu

Hrvatski informativni mrežni portal *Telegram* nalazi se na mrežnoj adresi *Telegram.hr*, a osnovan je 2015. godine. U početku je imao i tiskano izdanje inspirirano starijim časopisom istog imena, koje je prestalo izlaziti nakon godine dana.

Medij je u vlasništvu Mirana Pavića, Vjerana Pavića i nizozemskog investitora Pluralis B.V. koji ulaže u kvalitetne i neovisne europske medije. Nizozemsku grupu čine ugledne europske medijske

kuće, ali i ulagači te zaklade koji žele promicati prije svega kvalitetno novinarstvo, medijske slobode, medijsku pismenost i pluralizam. (Poslovni puls, 2023)

Slika 8. Podaci o Telegram Media grupi sa stranice fininfo.hr

S portalom *Telegram* povezan je nekadašnji medijski mogul i bivši vlasnik Europapress Holdinga (EPH-a, danas Hanza Medije) Ninoslav Pavić, koji tvrdi da je njegova uloga u mediju danas isključivo volonterska i savjetodavna. (Miroslav Edvin Habek, 2022) Sadašnji vlasnici *Telegrama* sinovi su Ninoslava Pavića, dok su u Nadzornom odboru tvrtke *Telegram Media grupa d.o.o.* sam Ninoslav Pavić, njegova supruga Daniela Pavić te Grzegorz Arkadiusz Kossakowski.

Povezane osobe

Sadašnje

Vlasnici

- Miran Pavić, član društva
- PLURALIS B.V., Nizozemska, član društva
- Vjeran Pavić, član društva

Nadzorni odbor

- Ninoslav Pavić, predsjednik nadzornog od...
- Daniela Pavić, zamjenik predsjednika nadz...
- Gizegorz Arkadiusz Kossakowski, član n...

Osobe ovlaštene za zastupanje

- Miran Pavić, član uprave

Povezani subjekti

...

Vežane vijesti

- 2.8.2023. Promjena u nadzornom odboru subjekta
- 2.8.2023. Promjena u vlasništvu subjekta
- 2.8.2023. Promjena ostalih podataka o subjektu

Registrirane djelatnosti:

- 72 - RAČUNALNE I SRODNE DJELATNOSTI
- 74.4 - Promidžba (reklama i propaganda)
 - * -kupnja i prodaja robe
 - * -obavljanje trgovačkog posredovanja na domaćem i inozemnom tržištu
 - * -zastupanje inozemnih tvrtki
 - * -pružanje internet usluga
 - 22.1 -Izdavačka djelatnost
 - * -Prijenos govora, zvuka, podataka, dokumenata, slika i drugo telekomunikacijskim kapacitetima u pokretno mreži i putem satelita u pokretnoj i nepokretnoj satelitskoj službi
 - * -Prijenos govora, zvuka podataka, dokumenata, slika i drugo terminalnom opremom koja je priključena na telekomunikacijsku mrežu drugih davatelja usluga
 - * -Iznajmljivanje telekomunikacijske opreme, te za račun drugih postavljanje i održavanje telekomunikacijskih objekata, instalacije i opreme
 - * -Projektiranje građenje i nadzor nad građenjem
 - * -Pružanje usluga savjetovanja s područja telekomunikacija
 - * -Usluge informacijskog društva
 - * -Izrada, održavanje i dizajniranje web stranica i portala
 - * -Davanje u najam telekomunikacijske mreže ili njezinih dijelova
 - * -Telekomunikacijske usluge kableske distribucije

Slika 9. Upravna i vlasnička struktura Telegram Media grupe. Izvor: fininfo.hr

Članovi Uprave su Miran Pavić i Vedran Vereš. Glavna je urednica Jelena Valentić, dok su izvršni urednici Vanja Došen, Dalibor Miljuš i Marko Knežević. Na funkciji urednika fotografije je Vjekoslav Skledar. Novinari, kolumnisti i suradnici su Drago Hedl, Jasmin Klarić, Silvana Menđušić, Dora Kršul, Vedran Vrabec, Dragan Markovina, Aleksandar Holiga, Mladen Pleše, Đivo Đurović, Mihovil Topić, Bernard Jurišić, Davor Spišić, Sanja Modrić, Goranko Fižulić, Andrea Božić, Ivan Luzar, Petra Smoljak, Andrej Dimitrijević, Irena Frlan Gašparović, Kristian Došen, Katarina Knežević, Katarina Škaro, Matej Devčić, Karlo Došen i Helena Kolar. *Telegramu* je 2019. pripojen i lifestyle portal Super1, čija je trenutna urednica Veronika Švob, dok je izvršna urednica Ema Glavina. Novinari i suradnici su Petra Okičić, Ivana Vranešić i Nives Bošnjak. Direktorica prodaje oglasa i marketinga je Petra Velijević, dok je direktor operacija Marko Banušić, a voditelj dizajna Marijan Mikolić.

TELEGRAM | Vijesti | Politika & Kriminal | Komentari | Biznis & Tech | Velike priče | Život | Kultura | Super1 | Telesport

Komentari

HDZ-ova Vlada i dalje ne čini ništa da prekine ovu sramotnu travestiju. Hrvatskoj Mamićev bijeg nije bio dovoljan

Hrvatski pravni poredak ostavlja optuženicima i zakonsko pravo da ne dođu na izricanje vlastite presude ako taj dan idu pedikeru

PIŠE SANJA MODRIĆ

Još o temi

- Uskok o presudi bivšem Bandićevom pročelniku Šostaru: 'Zadovoljni smo, proračun Grada Zagreba doslovno je opljačkan'
- Bivši Bandićev pročelnik Šostar proglašen krivim: oštetiio je Zagreb za 38 milijuna kuna, dobio četiri godine zatvora

Sanja Modrić
Telegram komentar

“ HDZ je ozbiljno uzdrman aferama i inflacijom, a što radi oporba? Neshvatljivo

PIŠE JASMIN KLARIĆ

“ Nemaš cestu i vodovod, ali načelnik općine vozi auto da se smrzneš. Eto zašto je u Hrvatskoj nikad manje školaraca

PIŠE SANJA MODRIĆ

“ Ukrajinci imaju šansu ostvariti pobjedu koja bi obezglavila Ruse. Ali ostalo im je samo mjesec dana za to

PIŠE GORAN REDŽEPOVIĆ

Slika 10. Naslovnica Telegrama od 5. rujna 2023. Izvor: Telegram.hr

Telegram se propagira kao portal za društvena i kulturna pitanja, pod motom „Nekad je nužno odabrati stranu“. Rubrike portala su Vijesti, Komentar, Biznis & Tech, Velike priče, Život, Kultura, Openspace, Super1, Telesport, PitanjeZdravlja te mnogima, a osobito novinarima i studentima novinarstva, jedna od najzanimljivijih rubrika naziva „Politika & kriminal“.

Upravo je ta rubrika znakovita u smislu ukazivanja na činjenicu koliko su kriminalne radnje (mito, korupcija, razna pogodovanja, trgovanje utjecajem i dr.) u Hrvatskoj povezane s politikom. To je ujedno rubrika u kojoj su za potrebe ovoga završnog rada promatrane objave u kojima se tražilo elemente konstruktivnog novinarstva.

3.3. O *The Guardianu*

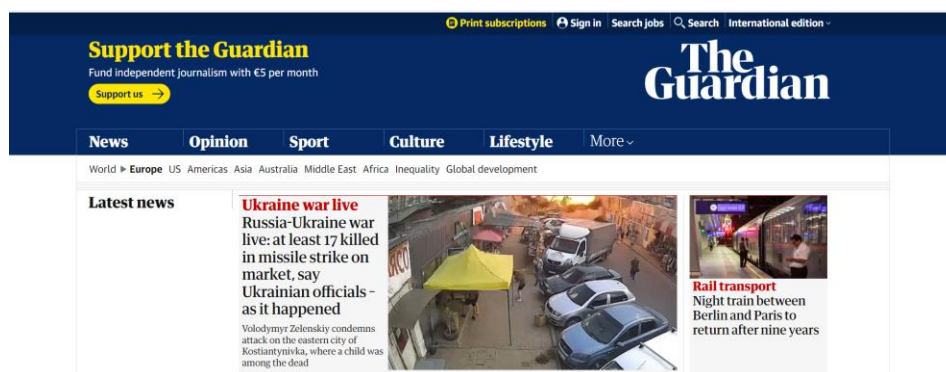
Britanske dnevne novine *The Guardian* pokrenute su 1821. godine kao *The Manchester Guardian*, a ime su skratile u *The Guardian* 1959. (Wayback Machine, 2021)

Dijelom su *Guardian Media Group* u vlasništvu zaklade *Scott Trust Limited*. Zaklada je osnovana 1936. godine kako bi se „osigurala financijska i urednička neovisnost novina u kontinuitetu, a novinarska sloboda i liberalne vrijednosti *The Guardian* sačuvala od uplitanja komercijalnih i političkih tendencija“. (Irishtimes.com, 2001)

Sestrinski mediji *The Observer* i *The Guardian Weekly* također su dijelom *Guardian Media Group*. Zaklada je postala d.o.o. 2008. Profit medija ne dijeli se među vlasnicima i dioničarima, već se reinvestira u razvoj njegove novinarske divizije.

U skladu s godišnjim izvješćem *Guardian Media Group*a, 2022. zaklada je vrijedila 1,28 milijardi funti. (GNM press office, 2022)

Novine imaju i popratno online izdanje na stranici *theguardian.com*. Osnivač medija bio je C.P. Scott, a sjedište je u Londonu. Ključni ljudi su Anna Bateson (CEO) i Charles Gurassa (chair). Glavna urednica *Guardian News & Media* je Katherine Viner. Odgovorna je samo Trustu te joj je osigurana kompletna urednička neovisnost.

Slika 11. Naslovnica online izdanja *The Guardian*a od 6. rujna 2023. Izvor: *theguardian.com*

Iako je naklada tiskanih novina u opadanju, digitalno izdanje raste te se procjenjuje da *The Guardian* ima mjesečni doseg od 23 milijuna odraslih osoba u Ujedinjenom Kraljevstvu. Među značajnim pothvatima za koje su zaslužni novinari *The Guardian* su prislušivački skandal News Internationala iz 2011., otkrivanje tajne baze telefonskih zapisa Verizona Obamine administracije iz 2013. godine te otkrivanje veze premijera Davida Camerona s offshore bankovnim računima u Panami 2016.

Portal *The Guardian* ima četiri izdanja: britansko, američko, australsko i internacionalno. U ovome radu promatrane su objave s internacionalnog izdanja. Članci su podijeljeni u pet glavnih rubrika: News, Opinion, Sport, Culture i Lifestyle (Vijesti, Mišljenje, Sport, Kultura i Lifestyle). Rubrike pritom imaju mnogo podrubrika pa tako, primjerice, rubrika News ima podrubrike World news, UK news, Climate crisis, Environment, Science, Global development, Football, Tech, Business i Obituaries (Svjetske vijesti, UK vijesti, Klimatska kriza, Okoliš, Znaži brojenost, Globalni razvoj, Nogomet, Tehnika, Biznis i Osmrtnice).

Podrubrike također imaju razdijeljene vijesti u još manjih podrubrika. Podrubrika World news iz rubrike News, primjerice, ima podrubrike Europe, US, Americas, Asia, Australia, Middle East, Africa, Inequality i Global development (Europa, SAD, Amerike, Azija, Australija, Bliski istok, Afrika, Nejednakost i Globalni razvoj), pri čemu podrubrika Globalni razvoj vodi do istih objava kao i istoimena podrubrika razinu više pod rubrikom News.

3.4. Analiza sadržaja medija *Telegram* i *The Guardian*

U radu je korištena jedinica analize članak, odnosno objava iz rubrike *Politika & kriminal* portala *Telegram.hr* te iz rubrike *News - World – Europe* portala *TheGuardian.com*. Objave koje su promatrane objavljene su tijekom razdoblja od 1. lipnja do 31. srpnja 2023. godine.

Ukupno je promatrana 1971 objava iz rubrike *Politika & kriminal* s portala *Telegram* te 1077 objava s portala *TheGuardian.com*, sveukupno 3048 objava, odnosno članaka. Analizirani su isključivo pisani članci, dok slikovne i videoobjave nisu korištene u ovom radu.

Svaka je objava dodijeljena samo jednoj kategoriji: u slučaju bilo kakvog preklapanja odabrani su prevalentni atributi.

Tablica 1. Podjela objava s *Telegrama* i *The Guardian*a po kategorijama

Medij/Kategorija	A	B	C	D	E	F	Ukupno (A+B+C+D+E+F)	Postotak konstruktivnih [(A+B)/ukupno] u %	Postotak negativnih [(D+E)/ukupno] u %
<i>Telegram</i>	21	98	266	685	893	8	1971	6,04	80,06
<i>The Guardian</i>	139	164	311	148	272	43	1077	28,13	39,00

Objave su razdijeljene u nekoliko kategorija, ovisno o tome implementiraju li konstruktivne elemente, „negativne“ elemente nespojive s konstruktivnim novinarstvom ili nešto drugo. Tako su u kategoriju A (Svi elementi konstruktivni) raspodijeljene objave čiji su svi elementi u skladu s postavkama konstruktivnog izvještavanja, to jest navedeno vrijedi za 1. naslov, 2. sadržaj, 3. ostalu opremu i 4. ponuđeno rješenje. Takvi članci nude naslov, sadržaj i ostalu opremu usmjerene na rješenje određenog problema, a na kraju sadržaja predlažu i moguće rješenje. U kategoriju B (Neki elementi konstruktivni) raspodijeljene su objave koje sadrže neke od navedenih konstruktivnih elemenata, ali ne sve. Kategoriji E (Negativno) pridruženi su oni članci koji pak sadrže elemente teško pomirljive ili u suprotnosti s osnovnim postavkama konstruktivnog novinarstva. Takvi su elementi 1. clickbait, 2. senzacionalizam i 3. nepoštovanje novinarskih standarda.

Kategoriji D (Donekle neutralno) pripadaju one objave koje istovremeno sadrže samo jedan ili nijedan konstruktivan element, ali i barem jedan negativan element (primjerice, ostala oprema je konstruktivna, ali naslov je clickbait). Kategoriji C (Neutralno) pripadaju pak članci koji ne sadrže nijedan konstruktivan element, ali nemaju ni negativnih elemenata. U kategoriju F (Miješano) raspodijeljene su objave koje istovremeno sadrže dva ili više konstruktivna elementa, ali i dva ili više negativna elementa.

Tablica 2. Razdioba elemenata među negativnim objavama po medijima

Medij/Negativna pojava	Clickbait	Senzacionalizam	Nepoštovanje novinarskih standarda	Ukupno objava koje sadržavaju negativne elemente (D+E+F)
<i>Telegram</i>	798	949	1387	1586
<i>The Guardian</i>	96	328	402	463

Pogledaju li se samo objave koje sadrže barem jedan od elemenata koje smo okarakterizirali negativnima (takvih je na *Telegramu* 1586 od 1971 promatrane ili 80,47 %, a na *The Guardianu* 463 od 1077 promatranih ili 42,99 %), primjećuje se da se u najvećem broju od negativnih elemenata u obama medijima pojavljuje nepoštovanje novinarskih standarda. Radi se o očekivanoj pojavi, s obzirom na činjenicu da su novinarski standardi (istinitost, točnost, objektivnost, nepristranost i uravnoteženost) širok pojam, odnosno krovni naziv za određeni spektar pojava pa samim time i rašireniji te se zbog toga učestalije i krše. U nekim od praćenih članaka istovremeno se pojavljuje više negativnih elemenata.

Neki od novinarskih standarda nije poštovan u čak 1387 od 1586 objava s negativnim elementima na *Telegramu*, što čini 87,45 % članaka s prisutnim negativnim elementima ili 70,37 % od ukupnog broja promatranih objava. Na *The Guardianu* isto vrijedi za 402 od 463 objave s negativnim elementima ili 86,83 %, odnosno 37,33 % od ukupnog broja promatranih objava. (v. Tablica 2)

Senzacionalizam je druga po brojnosti raširena negativna pojava, pri čemu je zabilježena u 949 objava s *Telegrama* (59,84 % od negativnih ili 48,15 % od ukupnog broja objava) te u 328 objava s *The Guardianu* (70,84 % od negativnih ili 30,45 % od ukupnog broja objava).

Najmanje je u navedenim medijima od praćenih pojava primijećeno clickbaita (najčešće u naslovima, ali povremeno i u popratnoj opremi), što je i očekivano, s obzirom na to da se i *Telegram* i *The Guardian* propagiraju i imaju ugled kao ozbiljni mediji. Unatoč tomu, na *Telegramu* je clickbait detektiran u čak 798 članaka od ukupno 1971 promatranog ili 40,49 %, odnosno 50,32 % od negativnih. Istovremeno je na *The Guardianu* clickbait zabilježen u samo 96 objava ili 8,91 % od ukupno 1077 (20,73 % od članaka s negativnim elementima).

Tablica 3. Razdioba elemenata među pozitivnim objavama po medijima

Medij/Konstruktivna pojava	Naslov	Sadržaj	Ostala oprema	Ponuđeno rješenje	Ukupno objava s pozitivnim elementima (A+B+F)
<i>Telegram</i>	46	32	48	37	127
<i>The Guardian</i>	167	228	213	205	346

Obrati li se pozornost samo na objave koje sadrže barem jedan pozitivni element, na *Telegramu* je takvih 127, odnosno 6,44 % ukupnog broja objava. Među njima je 46 koje imaju konstruktivan naslov (naslov koji apelira na rješenje, nije senzacionalistički, ni clickbait, niti

pak neutralan), što čini 2,33 % ukupnog broja objava, odnosno 36,22 % broja objava koje uključuju i pozitivne elemente. S pozitivnim sadržajem nalazimo 32 objave (25,20 % od pozitivnih, odnosno 1,62 % od ukupnog broja članaka), a s pozitivnom ostalom opremom 48 objava (37,80 % od pozitivnih, odnosno 2,43 % ukupnog broja objava).

Rješenje pak na *Telegramu* nudi 37 objava iz rubrike Politika & kriminal u praćenom razdoblju, što je 29,13 % od objava s pozitivnim elementima, to jest 1,88 % od ukupnog broja objava. Najveću pojavnost među pozitivnim atributima objava, dakle, ima ostala oprema teksta, koja uključuje nadnaslove, podnaslove, međunaslove, leadove i razne druge elemente poput potpisa pod fotografijom ili leadova unutar teksta (tzv. perexa). Slijede naslovi, ponuda rješenja, a tek onda pozitivan sadržaj.

Što se tiče *The Guardian*a, barem jedan pozitivni element od promatranih objava sadrži njih 346, što je 32,13 % ukupnog broja objava. Među njima nalazi se 167 koje imaju pozitivan, to jest konstruktivan naslov, što čini 15,51 % ukupnog broja promatranih članaka, odnosno 48,27 % broja objava koje uključuju i pozitivne elemente. Pozitivni sadržaj ima 228 članaka, to jest 21,17 % ukupnog broja objava, ujedno 65,90 % članaka s pozitivnim elementima. Pozitivnu ostalu opremu pak ima 213 objava, odnosno 19,78 % ukupnog broja objava i 61,56 % pozitivnih objava.

Objava usmjerenih na rješenje određenog problema među promatranima na *The Guardianu* detektirano je 205, što čini 19,03 % od svih opserviranih članaka i 59,25 % ako se gleda udio među objavama koje uključuju i pozitivne elemente (A+B+F).

Najveću pojavnost među pozitivnim elementima u objavama s *The Guardian*a imaju članci s konstruktivnim sadržajem. Slijede ostala oprema, usmjerenost na rješenje, a tek potom naslovi. Radi se o neočekivanom redoslijedu, s obzirom na činjenicu da su sami članci i njihov sadržaj mnogo opsežniji od naslova, ostale opreme i rješenja koje se nudi na kraju članka. Budući da je manje opsežnu opremu puno lakše napraviti, očekivan bi ishod bio da je detektirano najviše manje opsežnih konstruktivnih elemenata poput naslova. No, u istraživanju je najmanje konstruktivnih pronađeno upravo naslova. To bi mogla biti posljedica želje da se napravi atraktivan naslov, koji bi izazvao znatiželju čitatelja.

Na *The Guardianu* i na *Telegramu* nalazimo sličan trend što se tiče redoslijeda pojavnosti negativnih elemenata: u obama medijima najviše je nepoštovanja novinarskih standarda, potom senzacionalizma, a najmanje je clickbaita.

3.4.1. Primjer senzacionalizma/clickbaita s portala *Telegram*

Slika 12. Primjer senzacionalizma s portala *Telegram*. Izvor: *screenshot/Telegram.hr*

U rubrici Politika & kriminal na *Telegramu* 27. srpnja 2023. objavljen je članak naslovljen „U Banožićevoj, sada već čuvenoj, e-knjizi našao se i link koji vodi na stranicu sa seksualnim pomagalicama“. Objavu potpisuje Katarina Škaro, a uz fotografiju ministra prati je i izrezak fotografije seksualnog pomagala.

Članak je dio niza objava o ministru i njegovoj e-knjizi koju je kao nastavni materijal objavio na jednom veleučilištu. Jasno je da ministar kao javni dužnosnik podliježe skrutiniziranju i mora zadovoljiti viši standard od prosječnoga građanina, no ovakva se objava može napraviti i ukusnije i profesionalnije. U naslovu osim senzacionalizma nalazimo i ruganje („...sada već čuvenoj...“). Radi se o pojavi u kojoj se do besvijesti iskorištava bilo kakav materijal za objave na određenu temu, osobito ako se radi o aferi, te se obično objavljuju deseci članaka na istu temu. U članku su citirani i navodi iz prijašnjih objava. Stvar donekle ublažava podnaslov, koji kaže: „Moguće objašnjenje leži u internetskoj domeni koju je Croportal mijenjao tijekom godina“

Time kao da se pokušava do neke mjere smanjiti odgovornost za naslov, koji bi se mogao okarakterizirati i clickbaitom.

3.4.2. Primjer konstruktivnog članka s portala *Telegram*

Slika 13. Primjer konstruktivnog članka s potencijalnim preventivnim djelovanjem s portala *Telegram*. Izvor: screenshot/*Telegram*

Ana Raić Knežević autorica je članka pod nazivom „Istražujemo čudno imenovanje prvog trgovca oružjem u Hrvatskoj: živi u MORH-ovom stanu, nema iskustva i srlja u sukob interesa“, koji je na *Telegramu* objavljen 29. srpnja 2023. u rubrici Politika & kriminal. U objavi se govori o Goranu Basarcu, sinu pokojnoga generala Ivana Basarca, kojega je Vlada predložila za predsjednika uprave Agencije Alan, državne tvrtke za uvoz i izvoz naoružanja i vojne opreme. U međuvremenu je doista i imenovan na tu poziciju.

Telegramov članak nije senzacionalistički intoniran: u naslovu se navode najvažnije činjenice i potencijalni problemi povezani s navedenim imenovanjem. Članak je usmjeren na rješenje – govori se o sukobu interesa, s obzirom na to da je Basarac na poziciju došao iz tvrtke Šestan Busch koja se bavi prodajom vojne opreme, kao i s pozicije predsjednika Hrvatskog klastera konkurentnosti obrambene industrije.

Iako člankom nije spriječeno njegovo imenovanje, iznesene su za javnost važne činjenice o čelnoj osobi važne državne tvrtke.

3.4.3. Primjer nepoštovanja novinarskih standarda s *The Guardian*a

Moscow court rules US reporter accused of spying must remain in detention

US ambassador says she is 'extremely disappointed' at decision not to release WSJ journalist Evan Gershkovich

Andrew Roth
Thu 22 Jun 2023 12:40 BST

■ Evan Gershkovich: Moscow rejects WSJ reporter's appeal against further detention - video

A Moscow court has ruled that the Wall Street Journal reporter Evan Gershkovich must remain in pre-trial detention on espionage charges until at least late August, rejecting the American journalist's appeal to be released.

Most viewed

- Disastrous beyond comprehension: 10,000 missing after Libya floods
- Live** Scotland 1-3 England: international football friendly - as it happened
- Hurricane Lee heads north with landfall expected in Nova Scotia or Maine
- Trump White House officials feel as if they are facing prison, ally Navarro says
- My nation didn't learn lesson of war, says Russian who finds bodies of Soviet soldiers

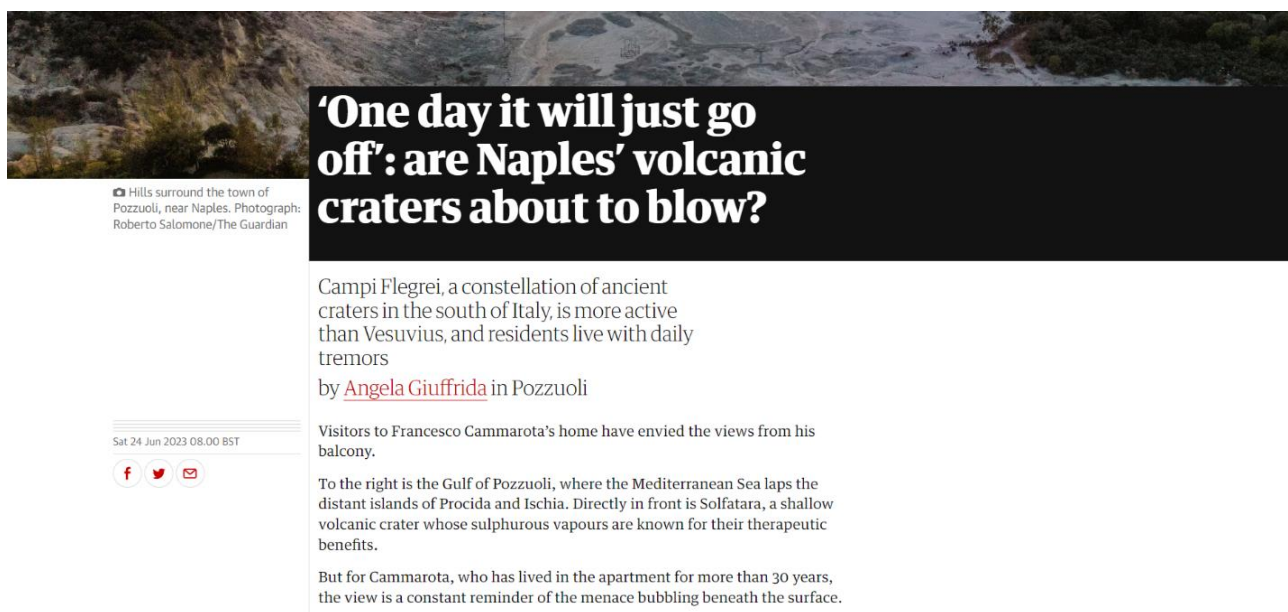
Slika 14. Primjer nepoštovanja novinarskih standarda na *The Guardian*u. Izvor: screenshot/*The Guardian*

Na *The Guardian*u je 22. lipnja 2023. izašao članak Andrewa Rotha pod nazivom „Moscow court rules US reporter accused of spying must remain in detention“. Govori o tome kako je moskovski sud donio presudu da novinar Wall Street Journala Evan Gershkovich mora ostati u pritvoru zbog optužbi za špijunažu barem do kasnog kolovoza. Radi se o prvom američkom novinaru koji je prisilno zadržan u Rusiji zbog takvih optužbi od vremena Hladnog rata.

U članku se neki novinarski standardi poštuju (istinitost, točnost), no problem su standardi objektivnosti, nepristranosti i uravnoteženosti. Pristranost je relativno razumljiva u ovakvom tipu vijesti i priča, no uravnoteženost se mogla jednostavno riješiti citiranjem nekoga uključenog u priču s druge strane – bilo da se radi o Rusu, ruskim vlastima, Rusu koji je otišao u SAD ili sl.

U novinarskoj praksi već je toliko uobičajeno ne pridržavati se standarda nepristranosti i uravnoteženosti da na njih zaista valja aktivno obraćati pozornost.

3.4.4. Primjer clickbaita/senzacionalizma s portala *The Guardian*

Slika 15. Primjer senzacionalizma s The Guardian: hoće li napuljski krateri eksplodirati? Izvor: screenshot/The Guardian

Na *The Guardianu* 24. lipnja 2023. izašao je članak naslova 'One day it will just go off': are Naples' volcanic craters about to blow?, to jest „Jednog dana samo će opaliti!': hoće li napuljski vulkanski krateri uskoro eksplodirati? Autorica je Angela Giuffrida, a članak govori o Francescu Cammaroti koji živi u Pozzuoliju, u blizini Napulja i drevnih vulkanskih kratera.

Iako mogućnost da vulkan eruptira uvijek postoji, naslov je clickbait sa senzacionalističkim prizvukom. Ostatak članka ne sadrži previše negativnih elemenata, mada se „jake“ i obojane riječi koriste i u sadržaju cijelim tekstom (anksiozan, fatalizam, razoriti itd.)

Naslov navodi čitatelja na zaključak da postoje indicije kako će krateri svaki čas eruptirati. U sadržaju se doista i navode neki znanstveni podaci – da postoji povećana seizmička aktivnost tijekom zadnjih 11 godina – no, navodi se i da tako može ostati stoljećima. Do posljednje je erupcije došlo 1538. godine, tako da ovaj portret sadašnje situacije navodi na pogrešne zaključke od početka objave.

3.4.5. Primjer konstruktivnog članka s portala *The Guardian*

Slika 16. Primjer konstruktivnog članka s *The Guardian*. Izvor: screenshot/*The Guardian*

Na *The Guardianu* je 23. srpnja 2023. objavljen članak „On Ukraine's musical frontline: how pop and classical stars have taken up arms“ koji potpisuje Ed Vulliamy. Radi se o uređenoj verziji eseja iz magazina *Granta 164: Last Notes* više autora.

Priča govori o ulozi glazbe i glazbenika u ukrajinsko-ruskom ratu, s naglaskom na ukrajinsku perspektivu. Osim što članak nema negativnih elemenata, naslov, ostala oprema i sadržaj konstruirani su tako da čine inspirativnu priču. Ovaj članak služi podizanju morala svih uključenih u rat s ukrajinske strane, no pritom se, za razliku od mnogih drugih članaka, ne fokusira na negativnosti s ruske strane, na portretiranje Putina kao oličenje zla i sl. Iako govori o teškoj temi koja uključuje ratovanje, žrtve i razaranja, uz pozitivnu notu, ali i u realističnom tonu, namijenjena je nadahnjivanju. Posebno su zanimljivi detalji o tome kako dojučerašnji glazbenici odlaze u prve redove na bojištima: time je uspješno utjecaj rata na narod precrtan u mikrokozmos jedne osobe. Taj prijelaz iz glazbenika u vojnika alegorija je cjelokupnog rata i toga kakve korjenite promjene može izazvati.

3.5. Zaključak analize sadržaja

Na portalima *Telegram* i *The Guardian* promatrane su objave iz po jedne rubrike nastale tijekom dvaju mjeseca – od 1. lipnja do 31. srpnja 2023. godine. Radi se o rubrikama Politika & kriminal na *Telegramu* (1971 objava) te News - World – Europe na *The Guardianu* (1077

objava). Ukupno je analizirano 3048 objava, koje su podijeljene prema šest određenih kategorija, ovisno o prisustvu elemenata konstruktivnog novinarstva, nepostojanju takvih elemenata, odnosno prisustvu negativnih elemenata koji su u suprotnosti s temeljnim karakteristikama konstruktivnog i profesionalnog novinarstva.

Kod najviše promatranih objava na portalu *Telegram* (893) zabilježeno je prisustvo negativnih elemenata koji nisu spojivi s konstruktivnim novinarstvom (clickbait, senzacionalizam, nepoštovanje novinarskih standarda – kategorija E - Negativno), što znači da je takvih 45,31 %. Puno objava pribrojeno je i kategoriji Donekle neutralno (D), čak 685 ili 34,75 %. To znači da čak 80,06 % svih promatranih objava pripada negativnijem dijelu spektra, ukoliko se kategorija Neutralno (C) shvati kao sredina između konstruktivnijih i senzacionalističnijih objava manje u skladu s novinarskim standardima. U toj kategoriji na *Telegramu* u promatranom razdoblju u rubrici Politika & kriminal nalazimo 266 objava, odnosno 13,50 %. Još je manje, 98 ili 4,97 %, objava u kategoriji Neki konstruktivni elementi, a još manje od toga pak je „istinskih“ konstruktivnih članaka koji su smješteni u kategoriju Svi elementi konstruktivni: takva je na *Telegramu* samo 21 od 1971 promatrane, što čini 1,07 %. Ukupno je tako na pozitivnijem dijelu spektra u rubrici Politika & kriminal u promatranom razdoblju samo 6,04 % *Telegramovih* objava.

Kod *The Guardian*a najviše opserviranih članaka iz rubrike News - World - Europe smješteno je u kategoriju Neutralno: 311 ili 28,88 %. Brojnošću slijede objave iz kategorije Negativno: takve su 272, to jest 25,26 %. Već se u tome vidi razlika između *The Guardian*a i *Telegrama*: na potonjem je najveći broj članaka smješten u kategoriju Negativno, dok je kod *The Guardian*a najveći broj u kategoriji Neutralno. Treća je brojem objava kategorija kod *The Guardian*a „Neki elementi konstruktivni“ (B), te su takve 164 objave ili 15,23 %. Nešto manje objava pripada kategoriji Donekle neutralno – 148, odnosno 13,74 %, a još manje ih je u kategoriji Svi elementi konstruktivni – 139, što je 12,91 %. Vidljivo je, dakle, da postoji značajna razlika među promatranim medijima što se tiče brojnosti objava sa svim konstruktivnim elementima. *The Guardian* pritom ima između 6 i 7 puta više (6,62 puta) takvih članaka u promatranoj usporedivoj rubrici.

Još jedna kategorija koja dosad nije spomenuta kategorija je miješanih objava, odnosno objava s miješanim elementima, koje spajaju negativne elemente s konstruktivnima. Na *Telegramu* takvih je objava u promatranom razdoblju i rubrici samo 8 ili 0,41 %, dok su na *The Guardianu* zabilježene čak 43 ili 3,99 %, odnosno 5,38 puta više. Kako navedene objave očito ne primjenjuju konstruktivne elemente s namjerom, nisu relevantne za ovo istraživanje – nameće se zaključak da su navedeni elementi korišteni slučajno ili pak s namjerom da „uravnoteže“

upotrijebljene negativne elemente, što nije u skladu s temeljnim postavkama konstruktivnog novinarstva pa ih se može uzeti kao statističku pogrešku.

Što se tiče negativnih elemenata, na *Telegramu* je detektirano čak 3,43 puta više objava koji ih uključuju u odnosu na *The Guardian*. Pritom su u promatranim objavama na *Telegramu* novinarski standardi prekršeni u njih 1387, što je 3,45 puta više nego na *The Guardianu*. Senzacionalizam na *Telegramu* pronađen je u 949 objava, dok je ista pojava na *The Guardianu* zabilježena u 328 članaka, što znači da ih je na *Telegramu* u promatranjoj usporedivoj rubrici u omeđenom razdoblju objavljeno 2,89 puta više. Što se tiče clickbaita, tu je razlika najveća: na *Telegramu* je zabilježen u 798 objava, a na *The Guardianu* samo u 96, odnosno čak 8,31 puta više na *Telegramu* negoli na *The Guardianu*.

Grupiramo li kategorije s pozitivnijeg spektra promatranih karakteristika, na *Telegramu* je u promatranom razdoblju i praćenju rubrici objavljeno ukupno 119 članaka s barem nekim konstruktivnim elementima, što čini samo 6,04 % ukupno analiziranih objava. S druge strane, na *The Guardianu* takve su 303 objave ili 28,13 %. U postotku od ukupnih objava, to je čak 4,66 puta više konstruktivnih objava na *The Guardianu* u odnosu na *Telegram*.

Ako se promatraju konkretne pojave koje su okarakterizirane pozitivnima, na *The Guardianu* 167 objava ima konstruktivan naslov, dok isto vrijedi samo za 46 članaka s *Telegrama*, što je razlika za faktor 3,63. Pozitivan sadržaj na *Telegramu* imaju 32 članka, a na *The Guardianu* njih 228, što znači da ih je na potonjem 7,13 puta više. S pozitivnom ostalom opremom teksta na *Telegramu* je detektirano 48 objava, dok je na *The Guardianu* pronađeno 213 ili 4,44 puta više. S ponuđenim rješenjem na *Telegramu* je izbrojeno 37 objava, a na *The Guardianu* 205, to jest 5,54 puta više.

U obzir valja uzeti i činjenicu da je na *Telegramu* u istom razdoblju u promatranjoj rubrici Politika & kriminal objavljeno znatno više članaka negoli na *The Guardianu* – čak 1971 prema 1077, što znači da ih je na *Telegramu* 1,83 puta više, to jest na *The Guardianu* je promatrano samo 54,64 % objava po brojnosti u odnosu na *Telegram*.

Unatoč tomu, većina faktora brojnosti negativnih pojava na *Telegramu* u odnosu na *The Guardian* veća je od 1,83, što znači da čak i uzme li se u obzir znatno veći broj promatranih objava na *Telegramu* te se primijeni korektivni faktor, i u tom slučaju na *Telegramu* ima puno više detektiranih negativnih objava, pojava i elemenata nego na *The Guardianu*.

Od svih promatranih objava i na *Telegramu* i na *The Guardianu* u usporedivim rubrikama (1971 na *Telegramu* i 1077 na *The Guardianu*), ukupno njih 3048, čak 2049 (1586 + 463) ili 67,22 % sadržavalo je promatrane negativne elemente – clickbait, senzacionalizam ili nepoštovanje novinarskih standarda, što čini više od dviju trećina ukupnih objava u dvama uglednim medijima. Pritom je za čak 52,03 % od navedenih 67,22 % odgovoran *Telegram*, a za preostalih

15,19 % *The Guardian*. Kako se radi o uglednim medijima, iako pripadaju različitim medijskim modelima, očekivani rezultati bili bi da su u manje od polovine ukupnih objava detektirani negativni elementi, što se nije ostvarilo.

Također je očekivano da će u objavama s *The Guardian*, koji je britanski medij te stoga pripada sjevernoatlantskomu medijskom modelu, biti manje od uočenih negativnih elemenata, koji su pronađeni u čak 42,99 % objava.

Još je jedna neočekivana pojava što je među konstruktivnim elementima na *The Guardianu* najučestaliji upravo sadržaj članka, a ne neki od manje opsežnih elemenata poput naslova ili ostale opreme. Konstruktivni naslovi na ovome su britanskom portalu najmanje prisutni od konstruktivnih elemenata, što bi moglo upućivati na želju urednika ili autora za izazivanjem znatiželje čitatelja. Ovakav trend mogao bi politiku medija odvoditi u senzacionalizam te bi bilo interesantno istražiti navedeni fenomen.

Druga je zanimljiva činjenica da su na *The Guardianu* brojnošću najčešće objave iz kategorije Neutralno, njih 311 ili 28,88 % ukupnih promatranih članaka s tog medija. Na *Telegramu* su objave u toj kategoriji usporedive pojavnošću (266 na *Telegramu* prema 311 na *The Guardianu*), no ne i postotkom: na *Telegramu* one čine samo 13,50 % ukupnih objava, što je više od dva puta manje nego na *The Guardianu*.

4. STILOVI UPRAVLJANJA KONFLIKTOM. DEMOKRACIJA U NOVINARSTVU

4.1. Novinarstvo kao javni forum

Bill Kovach i Tom Rosenstiel u svojem djelu „The Elements of Journalism: What Newspeople Should Know and the Public Should Expect“ uz primjer Codyja Shearera u slučaju Lewinsky pišu o tome kako novinarstvo treba osigurati forum za javnu kritiku i kompromis. (Kovach, Rosenstiel, 2014: 192-209)

Još u devedesetima, kad je brzina interneta bila daleko manja, a web novinarstvo u povojima, smatraju oni, brzina protoka informacija postajala je sve veća, a važnost toga da se „bude prvi“ čak je i u istraživačkom novinarstvu postajala prioritetom, čak i u odnosu na klasične novinarske standarde poput istinitosti, točnosti i dr. (Kovach, Rosenstiel, 2014: 196-197)

Svake se godine, pišu Kovach i Rosenstiel, milijuni dolara potroše na stvaranje javnog mnijenja, često poluistinama, ponekad i pravim lažima (197-199), zbog čega je još važnije da mediji igraju ulogu poštenoga „nogometnog suca“ dok potiču zajedničku raspravu. Mediji bi trebali „dešifrirati spinove i laži komercijaliziranih argumenata, lobiranja i političke propagande“, a novinarstvo treba stvoriti forum za javno kritiziranje izgrađen na istim principima na kojima i ono samo počiva – istinitosti, činjenicama, provjerljivosti... (Kovach, Rosenstiel, 2014: 197-198)

Jedna od najvažnijih stvari o kojima navedeni autori također pišu sljedeća je misao: „Debata koja se fokusira samo na ekstreme rasprave ne služi javnosti, već umjesto toga izostavlja većinu građana.“ (Kovach, Rosenstiel, 2014: 198)

4.2. Stilovi i pristupi upravljanja konfliktom

Mary Parker Follett 1940. godine prva je predložila nekoliko glavnih stilova upravljanja konfliktom – najprije tri, potom još dva: dominaciju, kompromis, integraciju, izbjegavanje i potiskivanje. (Chinyere, 2018: 27)

Njezin je rad predstavljao prijelaz iz tradicionalne organizacijske teorije znanstvenog menadžmenta prema pokretu ljudskih odnosa i kontingencijskoj teoriji (teoriji slučaja), dok je 1949 Morton Deutsch razvio klasifikaciju stilova upravljanja konfliktom koji su određeni dihotomijom kooperacije i konkurencije. (Chinyere, 2018: 27 prema Owens, 2001)

U području istraživanja upravljanja međunarodnim sukobima i njihovim razrješavanjem sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća bilo je moguće razlučiti dva pristupa: prvi naglašava strukturalni i politički kontekst sukoba, a drugi njegov psihološki i odnosni sadržaj. (Beckett, 1994: 37-38)

Prvi pristup usmjerava se na procese zaključenja sukoba i metode poput presuđivanja, posredovanja, čuvanja mira i posredovanja silom, a u njegovu kontekstu važna oruđa u upravljanju sukobom su i sankcije te nagrade. Metode drugog pristupa uključuju pomirbu, radionice za rješavanje problema, razvojnu pomoć i neke vrste posredovanja, odnosno razrješilačke pristupe (Beckett, 1994: 38)

Pristaše bilo jednog, bilo drugog navedenog pristupa prije početka devedesetih godina 20. stoljeća često se nisu slagali s temeljnim postavkama teorija suprotnog tabora. To se donekle promijenilo s pojavom nekoliko članaka koje su objavili Ronald Fisher i Loreleigh Keashly: u njima su uveli pojmove „slučaja“ (contingency) i „sukladnosti“ (complementarity) u pristupe razrješavanju međunarodnih sukoba, pri čemu su upotrebljavali razne značajke obaju skupina spomenutih pristupa. (Beckett, 1994: 38)

Valja uzeti u obzir da su društveni sukobi vrlo kompleksni fenomeni, složeni procesi na koje utječe mnogo faktora kao što su interesi, narav, odnosi, predodžbe, potrebe i sustavi vjerovanja uključeni u sukob. (Beckett, 1994: 39) Zato se bavljenje složenim sukobom može predočiti kao harmonijski niz istovremenih i neprekinutih strategija, smatraju Fisher i Keashlyjeva.

Fazni model rasta sukoba⁷

Određnice Faze	Komunikacije među sukobljenim stranama	Predodžbe suparnika	Odnos suparnika	Pitanja sukoba	Mogući ishodi koje priznaju suparnici	Metoda upravljanja sukobom koju priznaju suparnici
Razgovor	Razgovor i rasprava	Relativno točno, bezopasno	Povjerenje, poštovanje i predanost	Bitni interesi i pozicije	Pobjeda – pobjeda	Zajedničko donošenje odluka
Polarizacija	Oslanjanje na tumačenje, umanjena neposredna među- razmjena	Kruti pojedno- stavljene negativni stereotipi	Druga se strana još uvijek drži važnom u traženju svojih prava	Zabrinutost zbog odnosa	Medusobni kompromis	Pregovori
Segregacija	Upotreba prijetnje	Negativni stereotipi obavijeni izrazima dobrog i lošeg	Nepovjerenje i nepoštovanje	Ključne potrebe/ središnje vrijednosti, identitet/ sigurnost	Pobjeda- Poraz	Defanzivno natjecanje
Razaranje	Nedostatak neposredne komunikacije & napadi na neprijatelja	Druga se strana smatra nehumanom	Potpuno beznađe za bilo kakvo poboljšanje	Krajnje preživljavanje jedne ili druge strane	Poraz – poraz	Izravni pokušaji uništenja

Slika 17. Fazni model rasta sukoba. Izvor: Beckett prema Fisher, Keashly, 1990.

Oba spomenuta pristupa uključuju neku vrst posredovanja, no dok su sve spomenute metode iz drugog pristupa pomirljive s principima konstruktivnog novinarstva, to za prvi pristup ne vrijedi. Novinarstvo može direktno utjecati na fenomen polarizacije tako da novinari izbjegavaju direktno poticanje te negativne pojave pojačanim predstavljanjem ekstremnih pristupa u medijima, konstantnim objavljivanjem članaka o kontroverznim temama ili temama za koje je poznato da izazivaju burne reakcije (Domovinski rat, ratni zločini, Thompson, partizani, četnici i ustaše, lik Josipa Broza Tite...) itd.

Sukobi mogu doprinosti zajedničkom cilju u kolektivu: takvi pripadaju tzv. funkcionalnima, dok oni destruktivni pripadaju grupi patoloških sukoba. (Vodopija, Vajs, 2010: 275)

Osobe u grupi mogu doći i u tzv. sukob ličnosti koji proizlazi iz individualnih osobina poput karakternih različitosti, preferencija, temperamenta i sl. Takvi se sukobi mogu prevladati neignoriranjem situacije, nezauzimanjem strana, provođenjem ispitivanja i dokumentiranjem, pokušajem neformalnog rješavanja, uza savjet stručne osobe, a u krajnjim okolnostima, obavještanjem nadležnih organa. (Vodopija, Vajs, 2010: 277)

Sukobi među grupama mogu se smanjiti povećanjem grupne kohezije uz redovitu komunikaciju, kontakt, razmjenu aktivnosti i dr. (Vodopija, Vajs, 2010: 279-280)

Zanimljive tehnike za povećanje društvene kohezije, smanjenje napetosti i kritičko sagledavanje situacije uključuju i tehniku đavoljeg odvjetnika te dijalektičku metodu. Tehnika đavoljeg odvjetnika svodi se na dodjelu uloge kritičara jednoj osobi ili grupi koja potom preispituje razne odluke individualaca, grupe ili društva, no ne smije se uvijek ili prečesto dodjeljivati istoj osobi, odnosno grupi. (Vodopija, Vajs, 2010: 281-283)

Dijalektička metoda, koju je u antici popularizirao Platon pišući o svome mentoru Sokratu, svodi se na poticanje debate među proponentima različitih motrišta, stavova, pogleda, svjetonazora... Ideja je da se problem promotri s više perspektiva, često suprotstavljenih. Obje metode pomažu u stvaranju funkcionalnih sukoba (Vodopija, Vajs, 2010: 282) te se mogu konstruktivno, korisno i efikasno upotrijebiti i u novinarstvu.

5. ZAKLJUČAK

Za kvalitetno novinarstvo potrebna je kvalitetna komunikacija. Osim drugih preduvjeta, poput odsustva buke u priopćajnom kanalu i sl., za kvalitetnu komunikaciju potrebno je i odsustvo elemenata koji potiču sukobljavanje. U ozračju sveopćeg senzacionalizma, clickbaita, polarizacije i drugih negativnih pojava koje dominiraju medijskim prostorom 21. stoljeća, jedno od mogućih rješenja jest redefiniranje funkcije i zadaće novinarstva te pristupa i metoda koji će se pritom koristiti.

Konstruktivno novinarstvo koncept je koji podrazumijeva čitav niz pristupa kojima bi se moglo pozitivno utjecati na smanjenje pojavnosti navedenih negativnih pojava. Kako i sama etimologija termina „sukob“ govori, taj je fenomen neizbježna posljedica suživota ljudi te ga ne treba uvijek izbjegavati, već pretvoriti u funkcionalno zbivanje. Pritom veliku ulogu mogu imati medijacija i metode upravljanja sukobom kao novinarski pristupi usmjereni na rješavanje određenih konkretnih problema, umjesto pristupa koji su orijentirani prvenstveno na zaradu, čitanost, moć ili što drugo. Prostor i vrijeme potrebno je promatrati kao preduvjete za svaku vrstu komunikacije, svojevrsni „ultimativni medij“, a koliko utječu na razvoj samih medija u užem smislu govore i teorijski okviri poput predloženih medijskih modela europskoga medijskog prostora Hallina i Mancinija. (2004)

Veliku ulogu pritom mogu igrati i jezik, različiti kulturalni kodovi koji otežavaju interkulturalnu komunikaciju i obrazovanje (s naglaskom na razvoj kritičkog promišljanja i medijske pismenosti te građanskog odgoja).

U okviru izrade završnog rada na preddiplomskom studiju Komunikologije, medija i novinarstva dijelom rada bilo je i istraživanje obilježja pisanih članaka na portalima *Telegram* i *The Guardian* u kontekstu konstruktivnog novinarstva. Tijekom provedbe istraživanja postavljena su istraživačka pitanja kako slijedi:

1. Prevladavaju li u objavama na portalima negativni, pozitivni ili neutralni novinarski elementi?
2. Koji su najčešći negativni novinarski elementi prisutni u promatranim člancima?
3. Koji su najčešći pozitivni novinarski elementi prisutni u promatranim člancima?
4. Koji od promatranih medija implementira elemente više, a koji manje u skladu s konstruktivnim novinarstvom?
5. Kakav je redoslijed učestalosti pojedinih promatranih negativnih i pozitivnih obilježja u obama medijima?
6. Jesu li rezultati u skladu s očekivanjima za medije, koji su na glasu kao „ugledni“?

7. Jesu li rezultati u skladu s očekivanima za medijske modele kojem pojedini istraživani medij pripada?

Provedbom metodičkog zadatka – jednostavne analize sadržaja – prikupljeni su različiti rezultati. Temeljem materijala koji je pritom skupljen moguće je zaključiti da su na istraživačka pitanja dobiveni zadovoljavajući odgovori.

Pojedini od navedenih odgovora bili su u skladu s očekivanima, s obzirom na to da su kompatibilni s tvrdnjama pronađenima u literaturi, dok se za pojedine odgovore to ne može ustvrditi. Očekivano je tako, primjerice, bilo da *The Guardian* implementira više elemenata konstruktivnog novinarstva od *Telegrama*, kao i da se manje koristi negativnim novinarskim elementima poput clickbaita, senzacionalizma te nepoštovanja novinarskih standarda (Tablica 1; Tablica 2.; Tablica 3.)

Neočekivana je, s obzirom na ugled *Telegrama* kao profesionalnog i nagrađivanoga hrvatskog medija, bila vrlo visoka razina pojavnosti negativnih elemenata u promatranim člancima, koja je premašila 80 %. (Tablica 1; Tablica 2.)

U analizi sadržaja promotreno je ukupno 3048 objava na obama portalima (1971 na *Telegramu* i 1077 na *The Guardianu*) u usporedivim rubrikama. Iščitane su neka osnovna obilježja koja su atribuirana kao pozitivna, negativna ili neutralna s obzirom na teorijski okvir konstruktivnog novinarstva. U kontekstu obilježja utvrđeno je, neočekivano, da je najveći broj promotrenih objava u obama medijima zajedno, čak 67,22 % ili više od dviju trećina, sadržavao barem jedan negativni element. S obzirom na ugled obaju medija, bilo je očekivano kako će broj biti manji od 50 %.

Također je očekivano da će, s obzirom na medijski model kojem pojedini medij pripada (*Telegram* istočnoeuropskom/mediteranskom, *The Guardian* sjevernoatlantskom), na *The Guardianu* biti značajno manje negativnih, a značajno više pozitivnih elemenata, što se i ostvarilo. Neočekivano je pak što je pojavnost negativnih elemenata u tome britanskom mediju, unatoč pripadnosti sjevernoatlantskom ili liberalnom medijskom modelu, koji često slovi kao uzor drugim medijima, prilično visoka – 463 objave od 1077 promatranih ili 42,99 % imale su barem jedan negativan element.

Tijekom provođenja istraživanja otvorena su neka nova pitanja koja su promijenila neke od pretpostavljenih i utvrđenih spoznaja, jer bi valjalo usporediti, primjerice, solutions journalism koji je proizašao iz sjevernoatlantskoga medijskog modela i konstruktivno novinarstvo, koje proizlazi iz sjevernoeuropskog modela te vidjeti postoje li sličnosti, kompatibilna rješenja, koje su razlike i mogu li se nadopuniti i tako poboljšati vlastite okvire.

Kod ponovljenoga sličnog istraživanja, s ciljem smanjenja metodičkih ograničenja, pozornost bi valjalo usmjeriti na više medija iz više različitih područja koja pripadaju različitim medijskim modelima. Bilo bi interesantno pokušati ustanoviti može li se uspostaviti korelacija među negativnim i s novinarstvom usmjerenim na rješenja nekompatibilnim pojavama i novinarskim rješenjima te medijskim modelima kojima zemlja pojedinog medija pripada.

Krajnji zaključak nakon provedenog istraživanja je da sukobljavanje i poticanje sukoba te negativne medijske pojave poput clickbaita, senzacionalizma i nepoštovanja novinarskih standarda u medijima doprinosi povećanju polarizacije i zagađenju medijskog okoliša. Zaključuje se da su negativne medijske pojave sveprisutne te se u velikoj mjeri pojavljuju i kod uglednih medija poput britanskog *The Guardian*, koji pripada sjevernoatlantskom medijskom modelu. U *The Guardianu* se pojavljuju u manjoj mjeri nego u *Telegramu*, koji pripada miješanom istočnoeuropskom/mediteranskomu medijskom modelu. Više od 80 % promatranih objava na *Telegramu* i gotovo 43 % promatranih objava na *The Guardianu* ima barem jedan promatrani negativni medijski element. Među negativnim elementima u obama medijima najraširenije je nepoštovanje novinarskih standarda. Na *The Guardianu* je zabilježeno i višestruko više konstruktivnih objava i elemenata negoli na *Telegramu*.

Što se tiče hipoteza postavljenih prije izrade rada, neke su potvrđene, a neke opovrgnute.

Hipoteza 1 (H1: Negativni novinarski elementi u objavama na *Telegramu* i *The Guardianu* nisu ekstremno na negativističkom spektru.) opovrgnuta je uz pomoć analize sadržaja, kojom je utvrđeno da postotak objava koji tendira negativnom ekstremu u uzorku (39,00 kod *The Guardian*, odnosno 80,06 % kod *Telegrama*, ne računajući miješane objave) znatno prelazi očekivane brojke normalne distribucije ili Gaussove krivulje.

Hipoteza 2 (H2: S obzirom na pripadnost Hrvatske miješanomu istočnoeuropskom/mediteranskomu medijskomu modelu, objave na *Telegramu* teže prema negativističkom spektru.) prihvaćena je, jer je u analizi sadržaja utvrđeno da objave doista (mnogo više od očekivanog) teže prema negativnom ekstremu, kako je već objašnjeno u obrazloženju hipoteze 1.

Hipoteza 3 (H3: S obzirom na pripadnost Velike Britanije sjevernoatlantskom ili liberalnomu medijskomu modelu, objave na *The Guardianu* teže prema pozitivnom spektru.) nije prihvaćena, jer težište u objavama iz uzorka znatno više teži negativnom ekstremu nego pozitivnom (39,00 : 28,13 %), unatoč tomu što je na *The Guardianu* zabilježeno znatno više konstruktivnih objava nego na *Telegramu*.

Konstruktivno novinarstvo može doprinijeti smanjenju polarizacije, tenzija i sukoba te drugih negativnih pojava u današnjem medijskom prostoru. Dodatnu vrijednost može pružiti

primjena metoda upravljanja sukobom na konstruktivno novinarstvo, koje tako može poslužiti u dodjeli nove uloge novinarstvu 21. stoljeća. Ono tako može od jednostavnog **medija** postati i **medijatorom**, to jest od pasivne uloge prenošenja vijesti i informacija ili miješanog aktivno-pasivnog i djelovanja poprimiti prvenstveno aktivnu ulogu usmjerenu na rješenja.

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, IVAN-GORAN HERMAN (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom OD MEDIJA DO MEDIJATORA: TIPOLOGIJA SUKOBA U KONSTRUKTIVNOM NOVIJARSTVU (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica: IVAN-GORAN HERMAN
(upisati ime i prezime)

Ivan-Goran Herman
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, IVAN-GORAN HERMAN (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom OD MEDIJA DO MEDIJATORA: TIPOLOGIJA SUKOBA U KONSTRUKTIVNOM NOVIJARSTVU (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica: IVAN-GORAN HERMAN
(upisati ime i prezime)

Ivan-Goran Herman
(vlastoručni potpis)

6. LITERATURA

Knjige:

1. Čerepinko, D.. 2011. *Komunikologija: kratki pregled najvažnijih teorija, pojmova i principa*. Veleučilište u Varaždinu. Varaždin.
2. Haagerup, U. 2017. *Constructive news*. Aarhus University Press. Aarhus, Danska.
3. Hallin, D. C., Mancini, P. 2004. *The Three Models: Media System Characteristics*. Cambridge University Press
4. Kovach, B., Rosentiel, T. 2014. *The Elements of Journalism*. Three Rivers Press. New York
5. Križan, M. 2008. *Interkulturalni dijalozi i liberalna demokracija*. Politička kultura. Zagreb.
6. Phillips W., Millner, R. M. 2021. *You are here: a field guide for navigating polarized speech, conspiracy theories, and our polluted media landscape*. MIT Press. Cambridge, Massachusetts
7. Popper, K. R. 1998. *Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji I-II*. Sarajevo
8. Tkalac Verčić, A. Sinčić Ćorić, D. Pološki Vokić, N. 2010. *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada*, M.E.P. d.o.o., Zagreb, 2010.
9. Vodopija, Š., Vajs, A. 2010. *Vještina slušanja u komunikaciji i medijaciji*. Naklada & L. n., Zadar

Članci:

10. Aikin. S. F. 2009. *Poe's Law, Group Polarization, and the Epistemology of Online Religious Discourse*. Western Kentucky University and Vanderbilt University
11. Beckett, G. 1994. *Model slučaja (kontingencije) i pojam sukladnosti (komplementarnosti) u upravljanju i razrješavanju sukoba*. U: Društvena istraživanja Zagreb, 15/1995, br. 1, str. 37-47
12. Chinyere, A. 2018. *Conflict management styles: historical evolution, perspectives and rationalisation*. U: Review of Public Administration and Management. Modibbo Adama University of Technology, Adama
13. Dobek-Ostrowska, B. 2019. *How the media systems work in central and eastern Europe*. University of Wrocław
14. Jandt, F. E. 2003. *Barriers to Intercultural Communication* u: Intercultural Communication. A global reader. California State University. San Bernardino.
15. Waniek, M, Hidalgo, C. A. 2022. *Bridging the polarization gap: Maximizing diffusion among dissimilar communities*. U: Collective Intelligence. 1(2)
16. Zelenjak, R. 2021. *Debata: razvijanje kritičkog mišljenja i jezičnih vještina*. U: Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje. Vol. 5, 1-8

Doktorski, magistarski i diplomski radovi:

17. Ivček, K. 2014. *Lektira u nastavi književnosti*. Diplomski rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet. Citirano: 31.08.2023., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:150148>. Pristupljeno: 31.8.2023.

Novinski članci:

18. Giuffrida, A. 2023. *'One day it will just go off': are Naples' volcanic craters about to blow?*. <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/24/one-day-it-will-just-go-off-are-naples-volcanic-craters-about-to-blow>. Pristupljeno: 31.8.2023.
19. Raić Knežević, A. 2023. *Istražujemo čudno imenovanje prvog trgovca oružjem u Hrvatskoj: živi u MORH-ovom stanu, nema iskustva i srlja u sukob interesa*. <https://www.Telegram.hr/politika-kriminal/istrazujemo-cudno-imenovanje-prvog-trgovca-oruzjem-u-hrvatskoj-zivi-u-morh-ovom-stanu-nema-iskustva-i-srlja-u-sukob-interesa/>. Pristupljeno: 31.8.2023.
20. Roth, A. 2023. *Moscow court rules US reporter accused of spying must remain in detention*. <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/22/us-reporter-evan-gershkovich-in-russian-court-to-appeal-against-detention>. Pristupljeno: 31.8.2023.
21. Škaro, K. 2023. *U Banožićevoj, sada već čuvenoj, e-knjizi našao se i link koji vodi na stranicu sa seksualnim pomagalima*. <https://www.Telegram.hr/politika-kriminal/u-banozicevoj-sada-vec-cuvenoj-e-knjizi-nasao-se-i-link-koji-vodi-na-stranicu-sa-seksualnim-pomagalima/>. Pristupljeno: 31.8.2023.
22. Vulliamy, E. 2023. *On Ukraine's musical frontline: how pop and classical stars have taken up arms*. <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/23/ukraine-musicians-fighting-frontline-pop-classical-music-boombox>. Pristupljeno: 31.8.2023.

Web izvori:

23. Bornstein, D. 2011. *Why „Solutions Journalism Matters Too.“* <https://archive.nytimes.com/opinionator.blogs.nytimes.com/2011/12/20/why-solutions-journalism-matters-too/?ref=opinion&r=0>. Pristupljeno: 31.8.2023.
24. Campbell, N. 2016. *Ethnocentrism and intercultural willingness to communicate*. <https://www.immi.se/intercultural/nr40/campbell.html>. Pristupljeno: 31.8.2023.
25. Dragojević, D. *Mediji su sukrivci za polarizaciju društva*. <https://www.dw.com/hr/mediji-su-sukrivci-za-polarizaciju-dru%C5%A1tva/a-42423028>. Pristupljeno: 18.7.2023.
26. Ellis, J. 2014. *With Knight funding, Solutions Journalism Network wants to grow reporting on positive results in health reporting*. <https://www.niemanlab.org/2014/01/with-knight-funding-solutions-journalism-network-wants-to-grow-reporting-on-positive-results-in-health-reporting/>. Pristupljeno: 31.8.2023.

27. Fondation Hironnelle. *A call for constructive journalism: our intervju with Ulrik Haagerup*. 2018. <https://www.hironnelle.org/de/unsere-news/691-a-call-for-constructive-journalism-our-interview-with-ulrik-haagerup>. Pristupljeno: 31.8.2023.
28. GNM press office. *Guardian Media Group plc (GMG) publishes 2021/22 statutory financial results*. <https://www.theguardian.com/gnm-press-office/2022/jul/20/guardian-media-group-plc-gmg-publishes-202122-statutory-financial-results>. Dostupno: 31.8.2023.
29. Guardian Archive. 2021. [https://web.archive.org/web/20210428161019/https://www.library.manchester.ac.uk/rylands/special-collections/exploring/a-to-z/collection/?match=Guardian+\(formerly+Manchester+Guardian\)+Archive](https://web.archive.org/web/20210428161019/https://www.library.manchester.ac.uk/rylands/special-collections/exploring/a-to-z/collection/?match=Guardian+(formerly+Manchester+Guardian)+Archive). Pristupljeno: 31.8.2023.
30. Habek, M. E. 2022. *Intervju s Ninoslavom Pavićem: Telegram je htio kupiti RTL, no video ćemo ipak razvijati sami* <https://zagrebi.hr/ninoslav-pavic-Telegram-je-dao-ponudu-za-rtl-no-video-emo-ipak-razvijati-sami/>. Pristupljeno: 31.8.2023.
31. Harper, D. 2023. *Etymology of conflict*. Online Etymology Dictionary. <https://www.etymonline.com/word/conflict>. Pristupljeno: 31.8.2023.
32. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. *buka* <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=10060>. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno: 7. 9. 2023.
33. Hrvatski jezični portal. 2023. *kob*. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=elxvXBM%3D&keyword=kob. Pristupljeno: 31.8.2023.
34. Illing, S, 2018. *Intellectuals have said democracy is failing for a century. They were wrong*. <https://www.vox.com/2018/8/9/17540448/walter-lippmann-democracy-trump-brexit>. Pristupljeno: 31.8.2023.
35. International journalism festival. 2023. <https://www.journalismfestival.com/speaker/ulrik-haagerup>. Pristupljeno: 31.8.2023.
36. Irishtimes.com. *'Guardian' newspaper trust keeps journalism at top of its agenda*. <https://www.irishtimes.com/opinion/guardian-newspaper-trust-keeps-journalism-at-top-of-its-agenda-1.339116>. Dostupno: 31.8.2023.
37. Pavelić, B. 2021. *Šamaranje medija tužbama*. <https://balkans.aljazeera.net teme/2021/10/10/samaranje-medija-tuzbama>. Pristupljeno: 31.8.2023.
38. Poslovni puls. <https://poslovnipuls.com/2023/06/15/pavicev-Telegram-privukao-ulaganje-iz-nizozemske/>. Pristupljeno: 31.8.2023.
39. Sanders, R. 2016. *In exploring the 'now,' new book links flow of time with Big Bang*. <https://news.berkeley.edu/2016/09/20/new-book-links-flow-of-time-with-big-bang>. Pristupljeno: 31.8.2023.

40. Šibenski.hr. Ugledni britanski Guardian pisao o skrivenim turističkim draguljima Hrvatske i istaknuo dvije lokacije u Šibensko-kninskoj županiji. <https://sibenski.slobodnadalmacija.hr/sibenik/vijesti/zupanja/ugledni-britanski-guardian-pisao-o-skrivenim-turistickim-draguljima-hrvatske-cak-dvije-lokacije-koje-su-istaknuli-su-u-sibenko-kninskoj-zupaniji-1180734>. Pristupljeno: 31.8.2023.
41. *Telegram*. Rubrika Politika & kriminal. Sve objave od 1.6. do 31.7.2023.
42. *The Guardian*. Rubrika News-World-Europe. Sve objave od 1.6. do 31.7.2023.

7. Popis slika

Slika 1. Shannon-Weaver model komunikacije. Izvor: elektronickeknjige.com.....	11
Slika 2. Konstruktivno novinarstvo u usporedbi s konvencionalnim. Izvor: Constructive Institute	12
Slika 3. Interakcija s vremenom neminovno dovodi do sukoba. Izvor: wikimedia.org	13
Slika 4. Različitosti u kulturi mogu doprinijeti izbijanju sukoba. Izvor: wikimedia.org	14
Slika 5. Walter Lippmann i John Dewey. Izvor: philosophizethis.org.....	21
Slika 6. Ulrik Haagerup. Izvor: Constructive Institute	22
Slika 7. Dio komentara ispod članka o Sergeju Trifunoviću i držanju psa bez nadzora. Izvor: screenshot/Index	24
Slika 8. Podaci o Telegram Media grupi sa stranice fininfo.hr.....	30
Slika 9. Upravna i vlasnička struktura Telegram Media grupe. Izvor: fininfo.hr	31
Slika 10. Naslovnica Telegrama od 5. rujna 2023. Izvor: Telegram.hr.....	31
Slika 11. Naslovnica online izdanja The Guardiana od 6. rujna 2023. Izvor: theguardian.com...	32
Slika 12. Primjer senzacionalizma s portala Telegram. Izvor: screenshot/Telegram.hr.....	37
Slika 13. Primjer konstruktivnog članka s potencijalnim preventivnim djelovanjem s portala Telegram. Izvor: screenshot/Telegram.....	38
Slika 14. Primjer nepoštovanja novinarskih standarda na The Guardianu. Izvor: screenshot/The Guardian	39
Slika 15. Primjer senzacionalizma s The Guardian: hoće li napuljski krateri eksplodirati? Izvor: screenshot/The Guardian.....	40
Slika 16. Primjer konstruktivnog članka s The Guardian. Izvor: screenshot/The Guardian.....	41
Slika 17. Fazni model rasta sukoba. Izvor: Beckett prema Fisher, Keashly, 1990.	47

8. Popis tablica

Tablica 1. Podjela objava s <i>Telegrama</i> i <i>The Guardian</i> po kategorijama.....	34
Tablica 2. Razdioba elemenata među negativnim objavama po medijima.....	34
Tablica 3. Razdioba elemenata među pozitivnim objavama po medijima.....	35

9. Prilozi

Powerpoint prezentacija „Od medija do medijatora: filozofija sukoba u konstruktivnom novinarstvu kao odgovor na rastući trend polarizacije i nove uloge medija u društvu“